

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**«Забезпечення фінансової стійкості підприємства
(на матеріалах ТДВ «Хмельницькзалізобетон»)»**

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю 072 Фінанси, банківська
справа та страхування

Александрян М.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент кафедри

Самарічева Т.А.

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

Рецензент:

д.е.н., професор,
завідувач кафедри

Синчак В.П.

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

Анотація

Александрян М.В. Забезпечення фінансової стійкості підприємства (на матеріалах ТДВ «Хмельницькзалізобетон») – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2021. – 79 с.

Уточнено сутність фінансової стійкості підприємства, визначено перелік факторів впливу на неї та здійснено їх поділ за місцем виникнення на зовнішні і внутрішні, за важливістю результату на основні та другорядні, за структурою на прості і складні, за часом дії на постійні і тимчасові. Здійснено систематизацію методів оцінки фінансової стійкості, який дозволив виділити два їх основних типи: класичні і ринкові.

Проведено аналіз складових фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон», який засвідчив зростання величина капіталу підприємства, у тому числі власного капіталу. Здійснено оцінювання фінансової стійкості підприємства із використанням коефіцієнтного та агрегатного підходів. Проведені розрахунки засвідчують стійкий фінансовий стан підприємства та достатній рівень забезпеченості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» власними фінансовими ресурсами.

Розраховано оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом для ТДВ «Хмельницькзалізобетон», при якому власний капітал має становити 50%, та залучений – 50%. З метою попередження зниження рівня фінансової стійкості підприємства запропоновано впровадити у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» систему моніторингу та попередження банкрутства, яка покликана створити умови для ефективної діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек та загроз.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, методи оцінки

фінансової стійкості підприємства, оптимальна структура капіталу, система моніторингу та попередження банкрутства підприємства

Annotation

Aleksandryan M.V. Ensuring the financial stability of the enterprise (on the materials of ALK «Khmelnitskyzalizobeton») - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. Master's thesis on obtaining a master's degree in the specialty 072 Finance, Banking and Insurance. - Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytsky, 2021. - 79 p.

The essence of financial stability of the enterprise is specified, the list of factors of influence on it is defined, systematization of methods of an estimation of financial stability which has allowed to allocate two their basic types is carried out: classical and market.

An analysis of the components of the financial stability of ALC «Khmelnitskyzalizobeton», which showed an increase in the size of the company's capital, including equity. The assessment of the financial stability of the enterprise using the coefficient and aggregate approaches.

The optimal ratio between equity and debt capital is calculated for ALC «Khmelnitskzalizobeton». In order to prevent a decrease in the level of financial stability of the enterprise dangers and threats.

Keywords: financial stability of the enterprise, methods of assessment of financial stability of the enterprise, optimal capital structure, system of monitoring and prevention of bankruptcy of the enterprise

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Сутність фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на неї.....	9
1.2. Методичний інструментарій оцінювання фінансової стійкості підприємства.....	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН».....	20
2.1. Аналіз складових забезпечення фінансової стійкості підприємства.....	20
2.2. Оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН».....	47
3.1 Підвищення рівня фінансової стійкості підприємства на основі оптимізації структури капіталу.....	47
3.2 Формування системи моніторингу та попередження банкрутства підприємства.....	55
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах ринку успішне функціонування підприємства більшою мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має ряд переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі контрагентів і в підборі кваліфікованого персоналу. Чим вища фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства. У зв'язку з цим стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є забезпечення фінансової стійкості.

Сьогодні основною проблемою ефективного функціонування підприємств в Україні є недостатньо якісний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, за допомогою якого можна виявити слабкі сторони підприємства та визначити шляхи вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства. Таким чином, забезпечення фінансової стійкості підприємства є необхідною складовою для покращення фінансового здоров'я підприємства та передумовою його розвитку.

Фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності й надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал в діловому співробітництві, виступає гарантом ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності як самого підприємства, так і його партнерів. Стале фінансове становище підприємства залежить від вмілого, прорахованого управління всією сукупністю виробничих і господарських факторів, що визначають результати його діяльності.

Проблематика удосконалення управління та оцінки фінансової стійкості підприємств завжди були об'єктом вивчення зарубіжних і вітчизняних вчених та практиків. Значний вклад у вирішення цих проблем

внесли такі відомі науковці, як: Артеменко В.Г., Беллендир М. В. [4], Батрак О. В. [11], Гарєєва Ю. Ф. [18], Жукевич С. М. [22], Жукова С. Б. [23], Заїчко І. В. [25], Катан Л. І. [42], Киш Л. М. [43], Кравченко М. С. [47], Кучеренко К. В. [48], П'ятницька Г. Т. [58], Рачинський О. В. [59], Савченко М. В. [61], Сахарова І. В. [62], Семенова Е. В. [63], Чинахова С. Е. [72], Шушкова Ю. В. [77] та багато інших. Однак, незважаючи на досить велику кількість публікацій з даної проблеми, залишається відкритим для дискусій питання про сутність фінансової стійкості підприємства в умовах наростання кризових явищ в економіці. Крім того, відсутня і одностайність в середовищі науковців щодо комплексної оцінки стану фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Вищезазначене зумовлює актуальність та прикладне значення обраної теми дослідження.

Мета та завдання роботи. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені та послідовно вирішені такі **завдання**:

- визначити сутність фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на неї;
- систематизувати методичний інструментарій оцінювання фінансової стійкості підприємства;
- провести аналіз складових забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- здійснити оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства;
- визначити напрями підвищення рівня фінансової стійкості підприємства на основі оптимізації структури капіталу;
- розробити пропозиції щодо формування системи моніторингу та попередження банкрутства підприємства.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Предметом дослідження є напрями удосконалення процесу забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою роботи стали фундаментальні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем забезпечення фінансової стійкості. Для вирішення поставлених завдань у роботі використана система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: аналізу та синтезу – для обґрунтування сутності фінансової стійкості підприємства та систематизації методичних підходів щодо її оцінки; методи порівняльного аналізу, фінансово-економічного та статистичного аналізу - для аналізу системи техніко-економічних показників; дослідження показників оцінки фінансової стійкості; графічно-аналітичний метод - для наочної ілюстрації за допомогою рисунків і таблиць стану, проблем та шляхів забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Інформаційна база роботи. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, які регламентують діяльність підприємства, наукові праці зарубіжних і вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет з проблем забезпечення фінансової стійкості підприємства, матеріали і статистичні дані ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Апробація результатів дослідження. Окремі положення та отриманні результати магістерської роботи були оприлюднені на V Міжнародній науково -практичній конференції «Priority Directions of Science and Technology Development», (24-26 грудня 2021 р., м. Київ, Україна) [3].

Практичне значення одержаних результатів. Опрацьовані автором теоретичні положення та практичні рекомендації щодо оцінки фінансової стійкості, оптимізації структури капіталу та формування системи моніторингу та попередження банкрутства можуть застосовуватись

сучасними господарюючими суб'єктами для забезпечення стабільності функціонування.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 79 найменувань та 2 додатки. Загальний обсяг роботи 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на неї

Ефективне функціонування підприємства в умовах ринкової економіки в значній мірі залежить від обґрунтованості та якості прийнятих управлінських рішень, основою прийняття яких є об'єктивна оцінка стійкості підприємства, тобто комплексна оцінка його діяльності, яка адекватно відображає реальний стан підприємства на ринку. Стійкість - одна з основних динамічних характеристик системи, що являє собою властивість повертатися в початковий або близький до нього сталий режим після виходу з нього в результаті якого-небудь впливу.

Широке застосування термін «стійкість» спочатку отримав в природничих науках (математика, фізика, хімія, біологія), а також для характеристики роботи технічних систем, де головним є збереження сталості, незмінності системи після деякого початкового збурення. Однак, останнім часом, вказане поняття стало застосовуватися і щодо економічних (господарських) систем різного рівня, головною особливістю яких є функціонування в динамічному зовнішньому середовищі під впливом великого числа випадкових факторів, що обумовлює складний характер їх поведінки і управління такими системами.

Важливою особливістю змісту поняття «стійкість» стосовно промислового підприємства як економічної системи полягає в тому, що воно відображає здатність об'єкта зберігати свою цілісність як системи і

одночасно розвиватися (прогресувати), незважаючи на негативний вплив факторів зовнішнього середовища [70].

Головною умовою стійкості системи є її здатність до саморегулювання, адаптивності, тобто пристосовності до нових умов зовнішнього і внутрішнього середовища. Основним параметром стійкості системи є область стійкості - структурована група показників, вихід за межі якої переводить систему в нестійкий стан. При цьому перехід із зони стійкості в нестійке становище визначається не лінією межі, а областю переходу. Процес зміни параметрів областей стійкості представлений в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 Зміна параметрів областей стійкості

Область стійкості	Область переходу	Область нестійкості
Стабільне функціонування підприємства на ринку, адаптованість до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища. Для даної області характерно налагоджене виробництво конкурентоспроможної продукції, що приносить прибуток.	Поява на підприємстві збурюючих факторів, руйнівних процесів, що вимагають прийняття необхідних заходів для стабілізації стану. Область характеризується збоями або простоями у виробництві, виникненням збитків і неплатежів.	Передкризове або кризове становище підприємства, при якому, завдяки своєчасним заходам, можливе подолання кризи і повернення стійкого становища. Область характеризується нестабільним виробництвом, втратою конкурентоспроможного становища на ринку, втратою платоспроможності

Примітка. Систематизовано автором.

Для підприємства небезпечним станом є область «переходу», коли воно може швидко опинитися в області нестійкості, що можливо призведе до передкризового або навіть кризового стану.

Застосовуючи поняття «стійкість» відносно підприємства, можна класифікувати її за видами (табл. 1.2)

Аналіз таблиці 1.2, дозволяє сказати, що досягнення стійкості підприємства можливе лише за умови сталого функціонування його підсистем (маркетингу, виробництва, інновацій, цінової політики, кадрів і т.д.).

Таблиця 1.2. Класифікація видів стійкості підприємства

Ознаки класифікації	Види стійкості
1. Вид підсистеми	1.1. Економічна 1.2. Соціальна 1.3. Екологічна
2. Функціональні елементи підприємства як системи	2.1. Економічна (господарська) в тому числі фінансова 2.2. Виробнича (техніки і технології) 2.3. Кадрова 2.4. Організаційна 2.5. Інформаційна
3. Етапи життєвого циклу	3.1. Стійкість при проектуванні 3.2. Стійкість на стадії функціонування
4. Як умова самозбереження розвитку системи	4.1. Функціонування (структури і функцій, тобто прояв властивостей цілісності), або стабільності 4.2. Розвитку
5. Відображення фактору часу	5.1. Статична 5.2. Динамічна
6. Період існування	6.1. Короткочасна 6.2. Довготривала
7. По відношенню до підприємства як суб'єкта ринкових відносин	7.1. Цінова 7.2. Конкурентна 7.3. Інші
8. Фактори впливу	8.1. Внутрішня 8.2. Зовнішня 8.3. Успадкована

Примітка. Систематизовано автором.

Поняття «стійкість підприємства» можна розглядати як «життєздатність», яка означає здатність підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам, що веде до втрати стабільності роботи.

У ринкових умовах для стабільної діяльності підприємства важливі всі види стійкості: цінова, фінансова, ділова, управлінська, маркетингова, інвестиційна, інноваційна, інформаційна, ринкова. На наш погляд, домінуюче положення займає фінансова стійкість підприємства, яка визначає стабільність підприємства на ринку, його конкурентоспроможність. Втрата фінансової стійкості підприємством може привести до банкрутства і, отже, ліквідації підприємства. В економічній літературі до теперішнього часу не вироблено єдиний підхід до визначення сутності поняття фінансової стійкості.

Абрютина М.С. і Грачов А.В. [2] зводять сутність фінансової стійкості до платоспроможності підприємства і не досліджують взаємозв'язок фінансового стану і фінансової стійкості. На їхню думку, «фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів».

На думку А.Д. Шеремета та Є.В. Негашева [73], фінансова стійкість виступає однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, що знайшла місце в класифікації фінансового стану підприємства за ступенем його фінансової стійкості: абсолютна стійкість, нормальна стійкість, нестійкий і кризовий фінансовий стан. Слід звернути увагу на те, що для оцінки фінансової стійкості підприємства ними рекомендована певна система показників, до якої не входять показники платоспроможності, ліквідності, раціональності розміщення та використання майна. Таку ж позицію займає О.В. Єфімова [21].

Іншу позицію щодо розкриття сутності фінансового стану підприємства і його фінансової стійкості і взаємозв'язку між ними займає Г.В. Савицька [60], аналіз методики якої дозволяє зробити наступні висновки: а) фінансовий стан підприємства - це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу; залежить від результатів його виробничої і комерційної діяльності; б) фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим. При цьому в поняття «фінансова стійкість» вкладається навіть ширший зміст, ніж у поняття «фінансовий стан» підприємства.

Бочаров В.В. [15] звужує коло питань і розглядає в своїй роботі аналіз фінансового стану та аналіз фінансової стійкості як два незалежних і самостійних напрямки дослідження фінансової діяльності підприємства. На думку автора, оцінка фінансової стійкості включає аналіз

платоспроможності, ліквідності та забезпеченості підприємства власними оборотними засобами.

Ковальов В.А. [44] розуміє під фінансовою стійкістю підприємства його здатність відповідати лише за своїми довгостроковими зобов'язаннями; Колчина І.С. [44] вважає, що сутністю фінансової стійкості є забезпечення всіх його запасів і витрат джерелами їх формування.

Сергєєв В.Н [78] - представник Балтійської науково-фінансової школи - вважає, що необхідною умовою визнання стану підприємства фінансово стійким є його розвиток на основі зростання прибутку, капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності.

Визначення фінансової стійкості, наведене Сергєєвим В.М., враховує таку важливу умову, як розвиток, тобто динамічну стійкість, а згідно Ковальова В.В. і Колчин І.С. фінансова стійкість розуміється як статична, тобто пасивна стійкість.

Для того, щоб забезпечити фінансову стійкість організації, необхідно забезпечити гнучку структуру капіталу і сформувати його рух таким чином, щоб доходи постійно перевищували витрати, зберігаючи при цьому платоспроможність і забезпечуючи умови для стабільного існування.

На фінансову стійкість підприємства впливає величезне різноманіття різних факторів. Їх можна класифікувати за місцем виникнення на зовнішні і внутрішні, за важливістю результату на основні та другорядні, за структурою на прості і складні, за часом дії на постійні і тимчасові [74].

Внутрішні фактори залежать від організації роботи самого підприємства. Зовнішні ж від рішень керівництва і колективу підприємства зі зрозумілих причин не залежать. Компетенція та професіоналізм менеджерів підприємства, їх вміння враховувати зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, злагодженість роботи колективу є, майже у всіх випадках, найбільш важливим фактором фінансової стійкості.

Успіх чи невдача підприємницької діяльності багато в чому залежить від вибору складу і структури продукції, що випускається і послуг, що

надаються. При цьому важливо не тільки попередньо вирішити, що робити, але і визначити, як виробляти, тобто за якою технологією і за якою моделлю організації виробництва і управління діяти. Від прийнятого рішення залежать витрати виробництва.

Внутрішні і зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства можна класифікувати за рядом ознак: загальноекономічні, ринкові, операційні, інвестиційні, фінансові та інші фактори (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Класифікація внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Примітка. Систематизовано автором

Фінансова стійкість підприємства – це економічна категорія, що виражає таку систему економічних відносин, при яких підприємство формує платоспроможний попит, здатне при збалансованому залучення кредиту забезпечувати за рахунок власних джерел активне інвестування і приріст оборотних коштів, створювати фінансові резерви, брати участь у формуванні бюджету.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства - це фінансовий стан підприємства, господарська діяльність якого забезпечує в нормальних умовах виконання всіх його зобов'язань перед працівниками, іншими організаціями, державою завдяки достатнім доходам і відповідності доходів та витрат. Виявлено, що фінансова стійкість залежить від наявності грошових коштів на підприємстві; розрахунок її необхідний для визначення динаміки розвитку господарюючих суб'єктів у ринкових умовах.

1.2. Методичний інструментарій оцінювання фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це характеристика її фінансового стану, яка відображає здатність розвиватися і функціонувати в мінливих умовах зовнішнього і внутрішнього середовища, і дає можливість на основі показників визначити фінансовий потенціал організації, а також сформулювати напрямки розвитку і зміцнення фінансової стійкості. На сьогоднішній момент підходи, які використовуються для оцінки і діагностики фінансової стійкості підприємства, характеризуються різноманіттям. Проблема створення єдиної, загальної методики аналізу фінансової стійкості не вирішена. Узагальнюючи досвід різних авторів, відбитий в економічній літературі, можна виділити основні методи аналізу фінансової стійкості комерційного підприємства, представлені на рис. А.1 (додаток А) [63].

Залежно від того, в чиїх інтересах виконується даний аналіз, які цілі і завдання стоять перед оцінювачами, хто буде користувачем аналітичної

інформації, обирається конкретний метод [72].

Можна відзначити загальний момент: більшість дослідників вважають, що фінансову стійкість можна виразити через показники структури капіталу як оцінку стану майна суб'єкта господарювання, а також через джерела його фінансування з метою виявлення залежності від зовнішніх джерел. Майже всі автори виділяють різні типи фінансової стійкості: нормальну і абсолютну, кризову і нестійку – за допомогою визначення витрат і запасів, джерел фінансування та їх співвідношення [18].

Розглядаючи моделі оцінки фінансової стійкості організацій, можна виділити два їх основних типи: класичні і ринкові. Зміст методик оцінки фінансової стійкості різних авторів відповідно до двох підходів представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3. Класичні та ринкові моделі оцінки фінансової стійкості підприємства

Коефіцієнт фінансової стійкості	Класичні				Ринкові	
	Модель Гіляровської	Модель Донцової	Модель Шеремета	Модель Савицької	Модель Ковальова	Модель Лапусти
Коефіцієнт власного капіталу				+	+	+
фінансова залежність	+	+	+	+	+	+
Маневреність власного капіталу	+		+	+	+	+
Фінансовий леверидж	+	+		+		
фінансування	+	+	+	+		
Фінансова стійкість	+	+		+		
Структура покриття довгострокових вкладень					+	+
Забезпеченість запасів власними коштами	+	+	+			+
Коефіцієнт покриття відсотків					+	+
Індекс іммобілізованих активів			+			+
Структура залучених коштів					+	

Джерело: [63]

Традиційний підхід робить наголос на вкрай детальну оцінку статей пасиву балансу на основі визначення коефіцієнтів, частина з яких

дублюється. Дослідники, які дотримуються даного підходу, проводять аналіз фінансової стійкості за показниками, що відображають вплив структури пасивів на довгострокову платоспроможність. Ринкова модель оцінки розглядає докладно саме майно організації, склад і структуру власного і оборотного капіталу, величину прибутку і достатність її для обслуговування позикових коштів, що дозволяє більш повно оцінювати реальний рівень власних коштів.

Необхідно відзначити методики, засновані на побудові рейтингів. До таких методик відносяться запропоновані Л. В. Донцовою і Н. А. Никифоровою методики п'яти класів фінансової стійкості, а також моделі, побудовані за методом адитивної зв'язки на основі вивчення функціональних адитивних зв'язків, виходячи з тієї кількості балів, які були набрані організацією згідно стану по восьми показниками фінансової стійкості, а саме коефіцієнтам: абсолютної ліквідності, поточної ліквідності, критичної оцінки, забезпеченості власними оборотними засобами, частки оборотних коштів в активах, фінансової стійкості та незалежності.

Можна зробити висновок про те, що класичні методи мають високий ступінь формальності і оцінюють лише відповідність встановленим нормативним критеріям для ряду коефіцієнтів. При цьому не враховується приналежність конкретної організації до певного класу фінансової стійкості незважаючи на те, що дана інформація є гостро актуальною для всіх зацікавлених в оцінці сторін [23].

Велика кількість авторських методик оцінки фінансової стійкості (А. М. Бітерякової, Н. А. Наумової, Г. В. Савицької і т. ін.) виникли на основі проблеми відсутності узагальненої моделі оцінки, а також багатогранності і складності самого поняття фінансової стійкості підприємства. Найбільша частина методик не несе докорінних змін у підходах до оцінки, але впроваджує оновлені системи (такі як, наприклад, оцінка рівня коефіцієнтів в балах і розрахунок сумарного рейтингу) її кількісного виміру.

Відмінності даних методик полягає в тому, що кожен автор має свій підхід до розрахунку фінансової стійкості, завдяки якому вітчизняні підприємства можуть вибрати самостійно будь-яку методику, прийнятну для нього, що дозволить провести оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства для створення умов сприятливого існування та прийняття ефективних управлінських рішень.

В даний час в міжнародній практиці проводять відносну оцінку фінансової стійкості організації за допомогою фінансових коефіцієнтів. Фінансова стійкість за цією методикою характеризується:

- 1) співвідношенням власних і залучених засобів;
- 2) темпами накопичення власних джерел;
- 3) співвідношенням довгострокових і короткострокових зобов'язань;
- 4) забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами [75].

Підприємство як самостійний господарюючий суб'єкт ринкової економіки має моделювати свою виробничо-господарську діяльність і вміти управляти фінансовою стійкістю під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів з метою підвищення ефективності виробництва.

На сьогоднішній момент можна виділити наступні основні напрямки оціночних показників, які використовуються при аналізі фінансової стійкості організації (рис. 1.2).

Внутрішні відмінності присутні не тільки між основними напрямками, а й усередині них, як щодо послідовності аналізу, так і за кількістю використовуваних показників і трактуванні отриманих результатів. Узагальнено виділяються два основних напрямки оцінки: аналіз абсолютних і відносних показників. Коефіцієнтний аналіз є найбільш поширеним прийомом економічного аналізу, що обумовлено простотою розрахунків і наочністю отриманих результатів. Проте величезна кількість розроблених коефіцієнтів при аналізі фінансового стану організації, що базуються на

одних і тих же показниках частково повторюють один одного, або в ряді випадків заважають однозначній оцінці результатів аналізу.

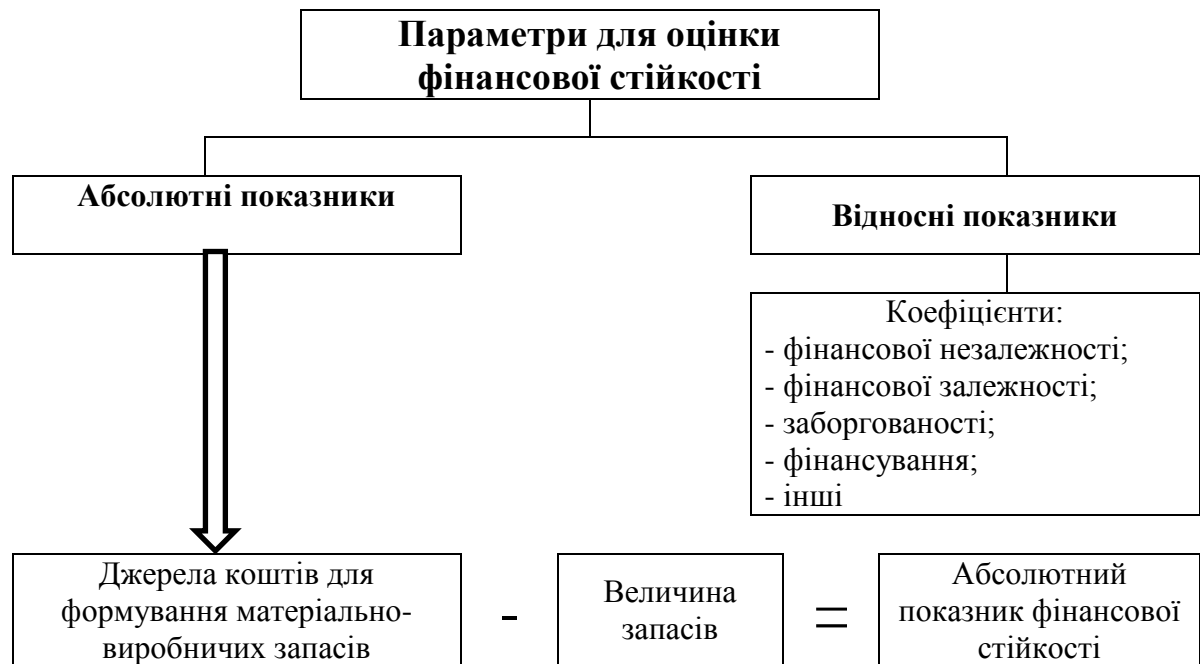

Рисунок 1.2 – Параметри оцінки фінансової стійкості підприємства

Примітка. Запропоновано автором

Таким чином, аналіз методик оцінки фінансової стійкості виявив, що розглянуті методики схожі між собою за набором показників і методикам їх розрахунку; відмінності методик полягають в наступному: до стандартного набору показників додаються окремі показники, що відображають точку зору конкретного автора; вітчизняні методики оцінки, як правило, не містять оцінки інвестиційної привабливості підприємства, зокрема аналізу ринкових показників акцій. Серед безлічі моделей діагностики фінансової стійкості можна виділити узагальнюючі відносні показники, найбільш концентровано виражають суть досліджуваної категорії: маневреність власного капіталу; покриття інвестицій; капіталізація (плече фінансового важеля).

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

2.1. Аналіз складових забезпечення фінансової стійкості підприємства

Товариство з додатковою відповідальністю «Хмельницькзалізобетон» (створено шляхом реорганізації відкритого акціонерного товариства «Хмельницькзалізобетон», яке припинилося) створено у 1956 році. У 1987 році було затверджено рішення про реконструкцію заводу. Відповідно до Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» та рішення української державної будівельної Корпорації у 1994 році державне підприємство «Хмельницький завод залізобетонних і будівельних конструкцій» перетворено у ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» діє у відповідності з Цивільним Кодексом України [71], Господарським Кодексом України [19], Законом України «Про господарські товариства» [56] та іншими нормативно-правовими актами. З дня державної реєстрації воно є юридичною особою з правами та обов'язками, передбаченими чинним законодавством, має самостійний баланс, круглу печатку з своїм найменуванням та з зазначенням ідентифікаційного коду, штампи, фірмові бланки; у встановленому порядку відкриває на Україні та за її межами свої поточний, валютний та інші рахунки, може від власного імені укладати цивільно-правові угоди, набувати майнових та особистих немайнових прав, бути позивачем та відповідачем в суді.

Предметом діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є:

- виробництво та торгівля будівельними матеріалами;

- виготовлення металопластикових (вікон, дверей тощо), полімерних, комбінованих, пневматичних та інших виробів;
- виробництво різноманітних бетонних і металевих виробів;
- виготовлення продукції промислового призначення;
- виготовлення виробів з деревини;
- видавнича та редакційна діяльність;
- транспортна експедиція;
- ремонт транспортних засобів, їх сервісне обслуговування;
- прокат транспортних засобів.
- здавання в оренду власного нерухомого майна;
- збирання, заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини (за переліками, які визначаються Кабінетом Міністрів України);
- операції у сфері поводження з небезпечними відходами;
- надання послуг по зберіганню паливно-мастильних матеріалів;
- проведення інформаційно-довідкових, маркетингових та перекладацьких робіт;
- надання консалтингових та інжинірингових послуг;
- надання юридичних та аудиторських послуг;
- посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника;
- організація наукових конференцій, семінарів, підготовка та перепідготовка спеціалістів;
- здійснення операцій з металобрухтом;
- фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність;
- а також здійснення інших видів діяльності, відповідно до чинного законодавства України.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» одержує дозволи (ліцензії) на окремі види діяльності, якщо це передбачено законодавством України. Згідно із своїми метою і завданнями ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має право:

- вступати у договірні відносини з юридичними та фізичними особами, а також бути посередником між ними у зв'язку з виконанням робіт (наданням послуг), що належать до предмету діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;

- надавати позики робітникам ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та іншим юридичним і фізичним особам;

- наймати персонал ТДВ «Хмельницькзалізобетон» на умовах трудових договорів (контрактів) і на інших умовах, встановлених чинним законодавством;

- реалізовувати свою продукцію, майно за цінами і тарифами, встановленими самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавством України – регульованими цінами та тарифами;

- використовувати, продавати, передавати безоплатно, обмінювати, передавати в оренду юридичним і фізичним особам засоби виробництва та інші матеріальні цінності відповідно до чинного законодавства;

- здійснювати зовнішньоекономічну діяльність у порядку, встановленому чинним законодавством та статутом;

- створювати на території України і за її межами філії і представництва, а також дочірні підприємства;

виступати засновником (учасником) господарських товариств, інших суб'єктів господарювання;

- входити до складу асоціацій та інших добровільних об'єднань підприємств, діяльність яких відповідає інтересам Товариства.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є власником майна переданого Учасниками йому у власність, у вигляді вкладу до статутного капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон», продукції виробленої товариством в результаті господарської діяльності, одержаних доходів та іншого майна, набутого на підставах не заборонених законом.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном. Учасники Товариства відповідають за зобов'язаннями

Товариства. Учасники несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю Товариства, пропорційно вартості своїх вкладів.

Структура підприємства – це його внутрішній устрій, який характеризує склад підрозділів та систему зв'язків, підпорядкованості та взаємодії між ними. При цьому розрізняють поняття виробничої, загальної та організаційної структур управління. Загальна структура управління ТДВ «Хмельницькзалізобетон» наведена на рис. Б.1 додатку Б.

Управління підприємством здійснюється відповідно до статуту на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна та самоврядування трудового колективу підприємства. Підприємство самостійно визначає структуру управління, встановлює чисельність штату, а за погодженням з органом управління формує облікову політику.

Керівництво поточною діяльністю Товариства здійснює його виконавчий орган, який обирає генерального директора товариства. Генеральний директор самостійно вирішує всі питання діяльності товариства, крім тих, які входять до виняткової компетенції Зборів Учасників. Генеральний директор діє без доручення від імені Товариства, представляє його інтереси в інших підприємствах, організаціях та державних органах, укладає від його імені угоди щодо наймання і звільнення персоналу Товариства, а також здійснює інші дії з оперативного керівництва роботою Товариства. Збори Учасників не мають права втручатися в оперативну діяльність Генерального директора.

Наведена нами структура має три рівні управління. Перший рівень управління – це генеральний директор підприємства, другий – його заступники, а третій – начальники відділів, служб та цехів. Таким чином, чинна структура ТДВ «Хмельницькзалізобетон» відповідає його цілям та характеру поточної роботи.

Основою оцінки діяльності господарюючих суб'єктів є аналіз їх техніко-економічних і фінансових результатів діяльності. Основні техніко-економічні показники роботи ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015-

2019 рр. наведені в таблиці Б.1 додатку Б. Отже, наведені в таблиці дані свідчать, що за 2015-2019 рр. обсяг реалізації продукції збільшився з 301808 тис. грн. до 638863 тис. грн. або у 2,1 рази, що зумовлено зростанням продуктивності (на 96,83%), автоматизацією окремих виробничих процесів та розширенням ринків зубу продукції підприємства. Протягом аналізованого періоду чисельність персоналу зросла з 456 до 498 осіб, тобто на 42 працівники, одночасно спостерігається зростання виробітку працівників у 2019 р. порівняно з 2015 р. на 621 тис. грн. на 1 особу. Загальні тенденції зростання оплати праці а також підвищення продуктивності привели до зростання фонду оплати праці на 61058 тис. грн. або майже у 2,5 рази. У зв'язку з цим оплата праці одного працівника у 2019 р. порівняно 2015 р. збільшилась з 7204,31 грн. до 16813,92 грн. в місяць або у 2,33 рази.

Слід зауважити, що протягом усіх п'яти досліджуваних років підприємство є прибутковим. При цьому у 2015 р. були отримані прибутки в розмірі 38061 тис. грн., а у 2019 р. вони зросли до 58420 тис. грн., тобто збільшились майже на 54%. Однак, у зв'язку із зростанням величини доходів і витрат порівняно вищими темпами, має місце скорочення рентабельності продажу з 16,36% до 11,7% та рентабельності витрат з 14,43% до 10,06%.

Вищезазначені явища вплинули і на динаміку показника «сукупні витрати на 1 грн. реалізованої продукції» величина якого протягом усього періоду була менша за 1, і у останньому періоді складала 0,91, а це означає, що кожна гривня реалізованої продукції приносить підприємству 9 коп. прибутку.

Необхідно відзначити, що операційна діяльність підприємства є прибутковою, оскільки валовий прибуток складав у 2015 р. – 69102 тис. грн., та зріс у 2019 р. у 2,2 рази і становив 139713 тис. грн.

Протягом досліджуваного періоду відбувається зростання середньорічної вартості основних фондів у 2019 р. порівняно з 2015 р. на 95,7 млн. грн. або у більш, ніж у 2 рази. Одночасне зростання обсягів виробництва продукції та зростання середньорічної вартості основних

засобів зумовило збільшення фондівіддачі у 2019 р. порівняно з 2015 р – на 0,1 грн./грн. або на 2,97% до 3,43 грн., що свідчить що на 1 грн. основних засобів припадає 3 грн. 43 коп. виробленої продукції, що засвідчує значне підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Тепер проаналізуємо динаміку обсягу та структури виробництва основних видів продукції підприємства за 2015-2019 рр. (табл. Б.2). Наведені в таблиці дані свідчать, що протягом аналізованого періоду відбулось зростання обсягів виробництва продукції на 337055 тис. грн. Такі тенденції зумовлені зростанням обсягів виробництва залізобетонних конструкцій на 142965,3 тис. грн., цементного розчину на 106627,5 тис. грн, дерев'яних виробів на 65013,1 тис. грн., тротуарної плитки на 25858,9 тис. грн. Проте одночасно спостерігається скорочення виробництва інших видів продукції на 3409,8 тис. грн. Такі коливання між асортиментними групами товарів зумовили і певні зміни в структурі виробництва продукції. Так, частка залізобетонних конструкцій зросла на 7,21%, цементного розчину на 1,96%, а інших видів продукції скоротилась на 9,26%.

Структура виробництва основних видів продукції підприємства у 2019 р. представлена на рис. 2.1.

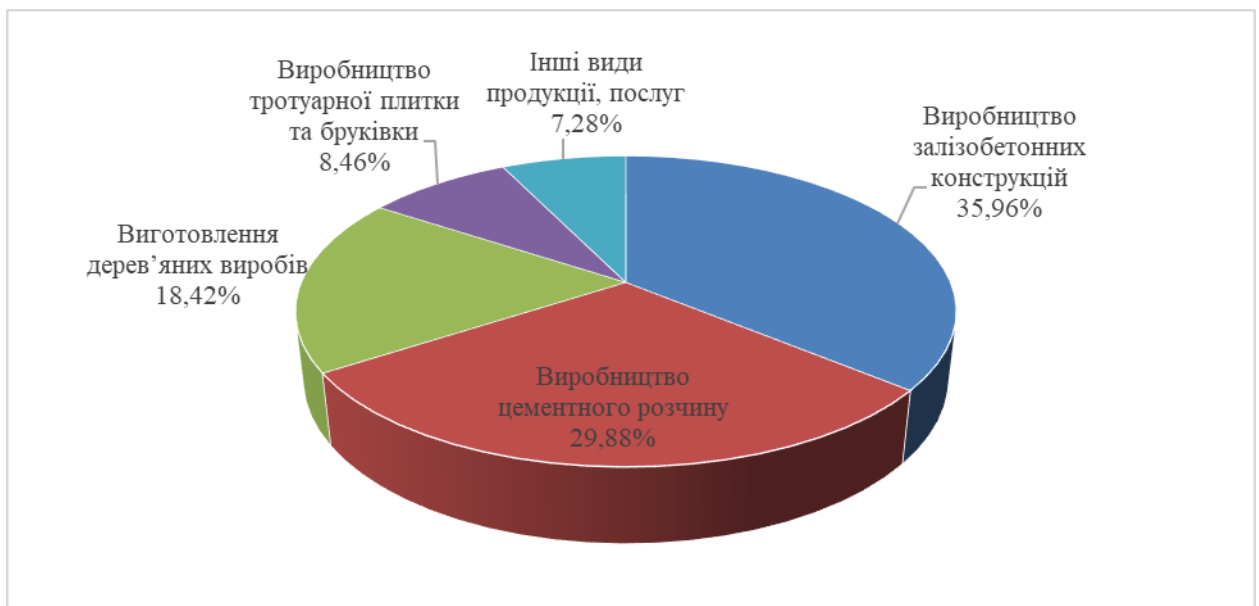

Рисунок 2.1. – Структура виробництва основних видів продукції ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2019 р.

Джерело: складено автором за даними ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Представлені на рисунку дані свідчать, що найбільшою асортиментною групою є виробництво залізобетонних конструкцій 35,96%, наступна в структурі група – виробництво цементного розчину – 29,88%, а на останньому місці знаходяться інші види продукції – 7,28% в загальному обсязі виробництва.

Для того, щоб виявити, наскільки ефективно функціонує суб'єкт господарювання, необхідно проаналізувати його фінансові результати (табл. Б.3 додатку Б).

Наведені в таблиці дані свідчать, що підприємство є прибутковим, і величина чистого прибутку зросла на 20,3 млн. грн. В цілому за п'ять досліджуваних років прибутковість збільшилась на 53,49%. Прибутки в організації формуються в основному за рахунок операційної діяльності: так валовий прибуток має тенденцію до зростання на 26,18 млн. грн., однак поряд з цим значно зростають витрати на збут (на 27,7 млн. грн.), адміністративні витрати (на 12,3 млн. грн.), інші операційні витрати (на 26,7 млн. грн.).

Отже, проведений аналіз основних техніко-економічних показників довів, що на підприємстві спостерігаються позитивні тенденції: має місце зростання обсягу виробництва та реалізації продукції, спостерігається збільшення валового прибутку, зростання прибутковості, вартості основних фондів, фондівіддачі; однак, має місце зниження рентабельності. Тепер перейдемо до аналізу складових забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Проблема забезпечення фінансової стійкості є однією з найбільш актуальних для більшості вітчизняних підприємств. Розуміючи під фінансовою стійкістю здатність організації стабільно функціонувати, одержуючи достатній для відтворення та розвитку прибуток, своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання за платежами, у практичній діяльності підприємства постають труднощі у визначенні механізму, що

забезпечував би поряд з утриманням фінансового рівноваги досягнення поставлених цілей.

Насамперед зазначимо, що до основних факторів, що визначають фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, належить фінансова структура капіталу (співвідношення позикових і власних коштів, а також довготермінових і короткотермінових джерел коштів) і політика фінансування окремих складових активів (насамперед необоротних активів і запасів). Тому, з метою оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності, необхідно проаналізувати не тільки структуру фінансових ресурсів, але й напрямки їхнього вкладення.

Структура капіталу – це сукупність фінансових коштів підприємства з різних джерел довгострокового фінансування, а якщо говорити точніше – співвідношення власних і позикових фінансових коштів, використовуваних у господарській діяльності. Структура впливає на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу, визначає коефіцієнти фінансової стійкості та платоспроможності і формує співвідношення прибутковості і ризику капіталу. У структурі капіталу відображається співвідношення позикового і власного капіталів, залучених для фінансування довгострокового розвитку компанії [41].

Проведемо аналіз структури капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» в динаміці за 5 років. Результати такого аналізу відобразимо в таблиці 2.1.

Як свідчать, наведені дані, за 5 років величина капіталу підприємства зросла у 2,3 рази або на 189 млн. грн, у тому числі власний капітал збільшився у 2,6 рази (на 177,8 млн. грн.), довгострокові зобов'язання і забезпечення у 1,06 рази (на 357 тис. грн.) та поточні зобов'язання у 1,4 рази або на 11380 тис. грн.

Порівняння структури капіталу підприємства проведемо за допомогою рисунку 2.2.

Таблиця 2.1. Структура капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Стаття пасиву	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019р. від 2015р. (+, -), тис. грн.	Відхилення в структурі 2019 р до 2015р., %
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн..	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Власний капітал	114254	78,88	159159	83,08	199463	86,64	236504	82,52	292122	87,34	177868	8,47
2. Довгострокові зобов'язання та забезпечення	5238	3,62	2502	1,31	3125	1,36	4991	1,74	5595	1,67	357	-1,94
3. Поточні зобов'язання	25360	17,51	29918	15,62	27632	12,00	45100	15,74	36740	10,98	11380	-6,52
Всього пасивів	144852	100,00	191579	100	230220	100	286595	100	334457	100	189605	0,00

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Як видно з наведеного рисунка частка власного капіталу зросла до з 78,88% до 87,34% або на 8,74%, частка довгострокових зобов'язань і забезпечень скоротилась на 1,94% до 1,67%, аналогічні тенденції спостерігаються і щодо питомої ваги поточних зобов'язань: їх частка скоротилась на 6,52% та складала 10,98% від загальної величини капіталу підприємства. Такі зміни в структурі пасивів свідчать, що підприємство мало залежить від зовнішніх джерел фінансування і з кожним роком ця залежність скорочується на користь власних фінансових ресурсів.

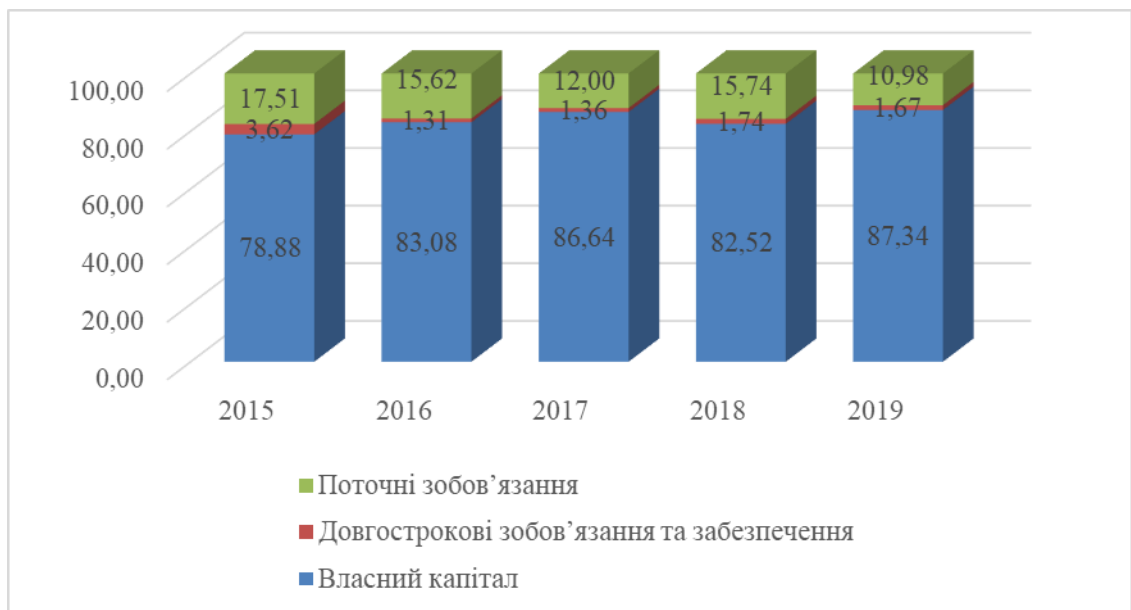

Рисунок 2.2 – Порівняльна структура капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2015-2019 рр.

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Основою стійкого росту та фінансової стабільності кожної організації виступає її власний капітал. Поняття «власний капітал» своє значення та сутність. Під власним капіталом розуміли [1; 20]: вартість, що створює додаткову вартість; весь нагромаджений запас засобів для виробництва матеріальних благ і досягнення тих переваг, які, як правило, вважаються частиною доходу; засоби, як грошові, так і майнові, на які відкривається торговельне чи промислове підприємство; ресурси та блага, які виробляються та розподіляються в державі для задоволення потреб

суспільства; сума цінностей вкладених у підприємство з метою отримання прибутку та багато інших.

Відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та плану рахунків власний капітал складається з статутного (пайового) капіталу, вилученого капіталу, додаткового капіталу, резервного капіталу і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) [24].

Проведемо дослідження складу та структури власного капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (табл. 2.2)

Таблиця 2.2. Склад та структури власного капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення (+/-)
		2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютні значення, тис. грн.							
1.	Зареєстрований (пайовий) капітал	190	190	190	190	190	0
2.	Капітал у дооцінках	5659	5659	5659	5659	5659	0
3.	Додатковий капітал	49	45	40	36	32	-17
4.	Резервний капітал	190	190	190	190	190	0
5.	Нерозподілений прибуток	108172	153075	193393	230431	286051	177879
6.	Вилучений капітал	6	-	9	2	-	-6
Всього власний капітал		114254	159159	199463	236504	292122	177868,00
Структура, %							
1.	Зареєстрований (пайовий) капітал	0,17	0,12	0,10	0,08	0,07	-0,10
2.	Капітал у дооцінках	4,95	3,56	2,84	2,39	1,94	-3,02
3.	Додатковий капітал	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	-0,03
4.	Резервний капітал	0,17	0,12	0,10	0,08	0,07	-0,10
5.	Нерозподілений прибуток	94,68	96,18	96,96	97,43	97,92	3,24
6.	Вилучений капітал	0,005	0,000	0,005	0,001	0,000	-0,005

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Наведені дані свідчать, що величина власного капіталу підприємства зросла на 177,8 млн. грн. за рахунок приросту величини нерозподіленого прибутку, частка якого в структурі власного капіталу складає 97,92% і зросла за весь досліджуваний період на 3,24%. Незмінною за весь аналізований період залишається величина зареєстрованого (пайового) капіталу – 190 тис. грн., капітал у дооцінках – 5659 тис. грн. та резервний капітал – 190 тис. грн. Також має місце скорочення величини додаткового капіталу до 32 тис. грн.

Структура власного капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» наведена на рис. 2.3.

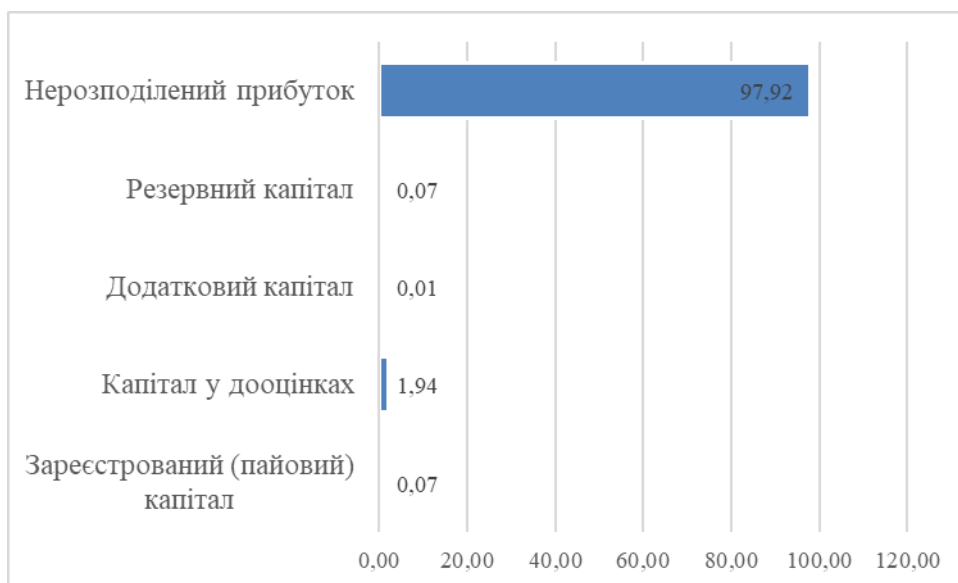

Рисунок 2.3 – Структура власного капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2019 рр.

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10; 36-40]

Наведені дані демонструють, що найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу займає нерозподілений прибуток – 97,92%, капітал у дооцінках – 1,94%, додатковий капітал – 0,01%, резервний капітал 0,07%. Питома вага зазначених складових значним чином не змінилась протягом останніх 5 років.

Залежно від типу фінансових відносин, які виникають між капіталодавцями і підприємством-об'єктом фінансування, вони можуть стати співвласниками або кредиторами суб'єкта господарювання. Залежно від

строків виконання зобов'язань вітчизняними стандартами бухгалтерського обліку позичковий капітал поділяється на довгостроковий і поточний.

Згідно з П(С)БО 2 під довгостроковими зобов'язаннями слід розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом строку, який перевищує 12 календарних місяців, або протягом строку, що перевищує операційний цикл, якщо він більший 12 календарних місяців.

Довгострокові зобов'язання і відповідно довгостроковий позичковий капітал підприємства можна класифікувати за такими видами:

позички банків та інші позички, термін погашення яких перевищує 12 календарних місяців;

довгострокові зобов'язання за емітованими облігаціями;

відстрочені податкові зобов'язання;

довгострокові векселі видані;

довгострокові зобов'язання з фінансової оренди та оренди цілісних майнових комплексів;

інші довгострокові зобов'язання, зокрема відповідно до законодавства відстрочена заборгованість з податків (інших обов'язкових платежів), фінансова допомога на зворотній основі тощо.

Проведемо аналіз складу і структури довгострокових зобов'язань і забезпечень ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (табл. 2.3). Наведені дані свідчать, величина довгострокових зобов'язань і забезпечень зросла за 5 років на 357 тис. грн за рахунок приросту довгострокових забезпечень на 3,3 млн. грн. «Довгострокові забезпечення» відображають нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений лише шляхом попередніх (прогнозних) оцінок. Лише у 2015 р. підприємство мало в пасивах довгострокові кредити банків в сумі 2,9 млн. грн. і їх частка в структурі довгострокових зобов'язань і забезпечень складала 57,03%. Натомість протягом 2016-2019 рр. в структурі

довгострокових зобов'язань і забезпечень була лише одна стаття довгострокові забезпечення.

Таблиця 2.3. Склад та структура довгострокових зобов'язань і забезпечень ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення (+/-)
		2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютні значення, тис. грн.							
1.	Довгострокові кредити банків	2987	-	-	-	-	-2987
2.	Довгострокові забезпечення	2251	2502	3125	4991	5595	3344
3.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	5238	2502	3125	4991	5595	357
Структура, %							
1.	Довгострокові кредити банків	57,03	-	-	-	-	-57,03
2.	Довгострокові забезпечення	42,97	100,00	100,00	100,00	100,00	57,03

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Під поточними (короткостроковими) зобов'язаннями необхідно розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом 12 місяців з дати складання балансу. Поточний позичковий капітал може формуватися за рахунок таких видів зобов'язань:

- короткострокові кредити банків;
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (частина довгострокової заборгованості, яку необхідно погасити протягом одного року з дати складання балансу);
- векселі видані (сума заборгованості за виданими векселями в забезпечення поставок (робіт, послуг) від постачальників, підрядників та інших кредиторів, термін погашення якої не перевищує 12 календарних місяців);
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (сума заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані матеріальні

цінності, виконані роботи та отримані послуги, крім заборгованості, що забезпечена векселями);

– поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів (сума внесків, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг), а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника);

– поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом (заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, а також зобов'язання за фінансовими санкціями, що справляються у дохід бюджету);

– поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування (заборгованість по зборах на обов'язкове державне пенсійне страхування, обов'язкове соціальне страхування, обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, розрахунках за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, за страхуванням майна та по інших розрахунках за страхуванням);

– поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці (заборгованість по нарахованій, але не виплаченій оплаті праці, преміях, допомогах тощо);

– поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками (заборгованість підприємства його учасникам (власникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивідендів) та іншими виплатами, нарахованими засновникам та учасникам за користування майном, зокрема земельним і майновим паями, а також виплатами у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику частини активів підприємства);

– поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків (заборгованість підприємства пов'язаним сторонам і кредиторська заборгованість по внутрішньовідомчих розрахунках);

– інші поточні зобов'язання (суми зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей, зокрема заборгованість за нарахованими процентами, та ряд інших).

До складу позичкового капіталу належать також зобов'язання, які відображаються за розділом «Доходи майбутніх періодів». У цій статті показуються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів. Зокрема, до складу доходів майбутніх періодів належать доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі), передплата на періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні перевезення, виручка від продажу квитків транспортних і театральних-видовищних підприємств, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо. Проведемо аналіз складу та структури поточних зобов'язань ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015-2019 рр. (табл. 2.4)

Таблиця 2.2. Склад та структури поточних зобов'язань і забезпечень ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення (+/-)
		2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютні значення, тис. грн.							
1.	Короткострокові кредити банків	-	3300	-	-	-	-
2.	Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-
	товари, роботи, послуги	3039	3679	2682	2627	5685	2646
	розрахунками з бюджетом	6580	3552	4004	4719	8088	1508
	розрахунками зі страхування	953	687	645	1026	1123	170
	розрахунками з оплати праці	2152	2560	2498	4049	4374	2222
3.	Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	10922	13897	15958	29369	14078	3156

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
4.	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	655	911	1128	1345	1369	714
5.	Інші поточні зобов'язання	1059	1332	717	1965	2023	964
Всього поточні зобов'язання		25360	29918	27632	45100	36740	11380
Структура, %							
1.	Короткострокові кредити банків	-	11,03	-	-	-	-
2.	Поточна кредиторська заборгованість	-	-	-	-	-	-
	довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-
	товари, роботи, послуги	11,98	12,30	9,71	5,82	15,47	3,49
	розрахунками з бюджетом	25,95	11,87	14,49	10,46	22,01	-3,93
	розрахунками зі страхування	3,76	2,30	2,33	2,27	3,06	-0,70
	розрахунками з оплати праці	8,49	8,56	9,04	8,98	11,91	3,42
3.	Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	43,07	46,45	57,75	65,12	38,32	-4,75
4.	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	2,58	3,04	4,08	2,98	3,73	1,14
5.	Інші поточні зобов'язання	4,18	4,45	2,59	4,36	5,51	1,33

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Наведені в таблиці 2.4 дані свідчать, що обсяг поточних зобов'язань зріс на 11,3 млн. грн за рахунок приросту поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи послуги на 2,6 млн. грн; за розрахунками з бюджетом на 1,5 млн. грн; за розрахунками зі страхування на 170 тис. грн., за розрахунками з оплати праці на 2,2 млн. грн.; за одержаними авансами на 3,2

млн. грн.; за розрахунками з учасниками на 714 тис. грн. Абсолютна величина поточних зобов'язань і забезпечень на кінець 2019 р. складала 36,7 млн. грн.

Зміна структури поточних зобов'язань і забезпечень ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2015-2019 рр. відображена на рис. 2.4.

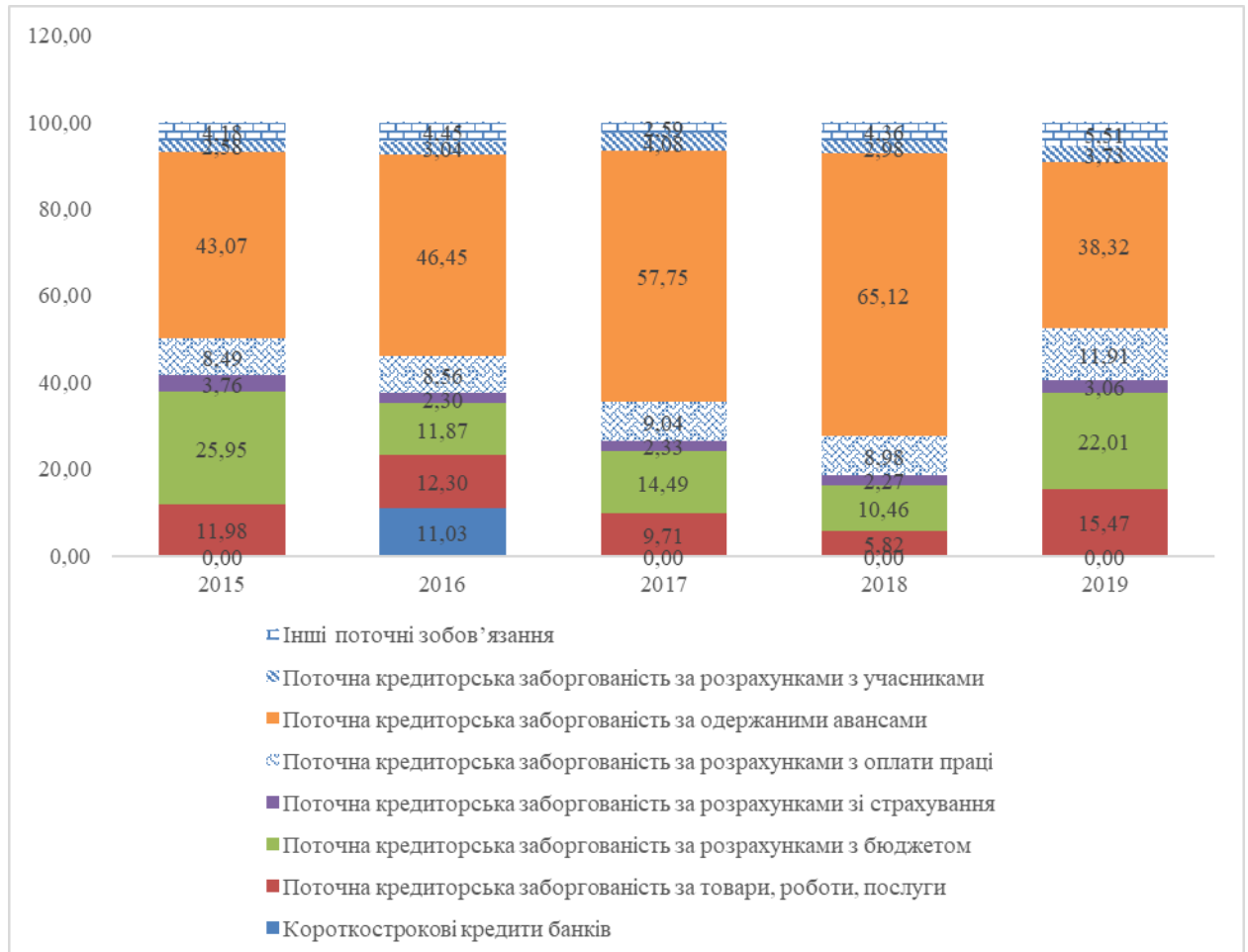

Рисунок 2.4 – Структура поточних зобов'язань і забезпечень ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2015-2019 рр.

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10]

Як свідчить наведений рисунок, найбільшу питому вагу в структурі поточних зобов'язань і забезпечень протягом усього досліджуваного періоду мала поточна кредиторська заборгованість з одержаними авансами, частка якої коливалась від 43,07% у 2015 р. до 38,32% у 2019 р.

Також значну частку в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях займає поточна кредиторська заборгованість з бюджетом – 22,01% та поточна

кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 15,47%. Найменшу частку в структурі поточних зобов'язань займають поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування – 3,06% та поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками – 3,73%. Всі зміни в структурі поточних зобов'язань і забезпечень відбуваються в межах 5%.

Таким чином, проведений аналіз засвідчив збалансовану структуру пасивів підприємства: власний капітал значно переважає залучений; фінансування поточної діяльності відбувається в основному за рахунок власних фінансових ресурсів, і, зокрема, нерозподіленого прибутку підприємства. Однак, для забезпечення фінансової стійкості необхідно провести її оцінку на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів.

2.2.Оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства

Сьогодні основною проблемою ефективного функціонування підприємств в Україні є недостатньо якісний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, за допомогою якого можна виявити слабкі сторони підприємства та визначити шляхи вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства. Таким чином, оцінка фінансової стійкості підприємства є необхідною складовою для покращення фінансового здоров'я підприємства та передумовою розвитку підприємства.

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Проте, на діяльність підприємства негативно впливають не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність відповідного рівня фінансової стійкості підприємства. Отже, саме зараз, у період економічної та політичної кризи нашої держави основним із завдань будь-якого підприємства виступає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення даної мети виникає необхідність у

виявленні та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства [17, с. 37].

Можна зазначити, що фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими параметрами: високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями); високою кредитоспроможністю (здатністю платити за кредитами, виплачувати відсотки по них і погашати їх точно в строк); високою рентабельністю, прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися, вирішуючи при цьому проблему взаємини акціонерів і менеджерів за рахунок підтримки на достатньому рівні дивідендів і курсу акцій підприємства); високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами відповідної і перевищує терміновості перетворення їх на гроші) [62, с. 92].

Головним індикатором оцінки фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання є показники його фінансової стійкості. Фінансову стійкість підприємства слід розглядати комплексно, з урахуванням різних аспектів фінансово-господарської діяльності цього суб'єкта господарювання.

Фінансова стійкість суб'єктів господарювання визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Вона безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта.

Методичні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства об'єднують у три групи: коефіцієнтний; агрегатний; інтегральний [4, с. 23]. Проведемо оцінювання фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» із використанням коефіцієнтного та агрегатного.

Основою коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства є обчислення та аналіз низки фінансових коефіцієнтів. Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним.

Отже, основні показники, які використовуються вітчизняними та зарубіжними вченими для оцінки фінансової стійкості підприємства, наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Назва коефіцієнтів	Призначення(опис)	Нормативне (рекомендоване) значення
1	2	3	4
1	Коефіцієнт автономії	Характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень. Визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу	>0,5
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Це показник, обернений до коефіцієнту автономії. Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства	<2,0 <0,5
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показник показує, яке частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. Визначається як відношення власного капіталу до оборотних активів	>0,4
4	Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	Характеризує рівень забезпеченості ресурсами для проведення незалежної фінансової політики. Визначається як відношення власних оборотних коштів до всієї величини оборотних коштів	>0,1
5	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	Показник характеризує фінансову стійкість підприємства. Він показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу	>1,0
6	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування)	Показник зворотний попередньому. Він показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу	<0,5
7	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Показує, яка частина оборотних активів забезпечується за рахунок власних засобів	>0,1
8	Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна	Показує скільки грн реальних активів припадає на 1 грн вартості майна. Цей коефіцієнт характеризує потенційні можливості активів підприємства	>0,5
9	Коефіцієнт поточних зобов'язань	Характеризує питому вагу поточних зобов'язань в загальній сумі джерел формування	>0,5

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
10	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел формування	<0,2
11	Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	Характеризує рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами	>0,5

Джерело: [4]

Проведемо розрахунок та інтерпретацію вищенаведених коефіцієнтів для ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (табл. 2.6)

Таблиця 2.6. Показники оцінки фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

№ з/п	Назва коефіцієнтів	Нормативне значення	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,79	0,83	0,87	0,83	0,87
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<0,5	0,21	0,17	0,13	0,17	0,13
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,4	1,56	1,84	1,81	1,53	1,49
4	Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	>0,1	1,35	1,35	1,25	1,29	1,19
5	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	>1,0	3,73	4,91	6,49	4,72	6,90
6	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування)	<0,5	0,27	0,20	0,15	0,21	0,14
7	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,58	0,68	0,73	0,68	0,48
8	Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна	>0,5	0,67	0,58	0,67	0,60	0,49

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
9	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,83	0,92	0,90	0,90	0,87
10	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,17	0,08	0,10	0,10	0,13
11	Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	>0,5	0,63	0,63	0,60	0,56	0,68

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10; 36-40]

Наведені дані свідчать, що коефіцієнт фінансової автономії збільшився на 8% за 5 років і складає 0,87, а це означає, що власний капітал складає 87% пасивів підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності, навпаки, зменшився і знаходиться в межах нормативного значення та складає 0,13. Це означає, що залучені фінансові ресурси складають лише 13% пасивів підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії. Таким чином, значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Його значення в нашому випадку значно більше за нормативне значення і складає у 2019 р. 1,49, а це свідчить, що оборотні активи майже в 1,5 рази можуть бути профінансовані за рахунок власних джерел.

Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Отже, значення показника більше за нормативне, а це свідчить, що власний капітал перевищує оборотні активи у 1,2 рази.

Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості) значно більший за нормативне значення, зростає і свідчить, що власний капітал у 6,9 раз перевищує довгострокові і поточні

зобов'язання. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування) зменшується і свідчить, що на 1 грн. власного капіталу припадає 14 коп. залученого.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Показник розраховується як співвідношення власних оборотних коштів і суми запасів. Значення показника говорить про частку запасів, яка фінансується за рахунок ресурсів, залучених на постійній основі. Коефіцієнт значно вищий за норму і свідчить, що 48% оборотних активів фінансується за рахунок власних фінансових ресурсів.

Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна є єдиним показником, що нижчий за нормативне значення і свідчить, що на 1 грн. активів припадає 49 коп. запасів, незавершеного виробництва, основних засобів і витрат майбутніх періодів.

Коефіцієнт поточних зобов'язань вищий за нормативне значення і свідчить, що поточні зобов'язання складають 87% залученого капіталу. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань свідчить, що довгострокові зобов'язання і забезпечення складають 13% залученого капіталу.

Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів показує, що на фінансування необоротних активів витрачається 68% власних коштів.

В цілому проведені розрахунки засвідчують стійкий фінансовий стан підприємства та достатній рівень забезпеченості ТДВ «Хмельницьк-залізобетон» власними фінансовими ресурсами.

Другий підхід – інтегральний підхід дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості. Його можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли старі господарські зв'язки підприємства порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків з партнерами, зацікавлених у достатній фінансовій стійкості [17, с. 38].

Показники фінансової стійкості за цього підходу характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Система показників фінансової стійкості подано за такого підходу двома групами (табл. 2.7).

Таблиця 2.7. Характеристика показників фінансової стійкості, визначеної за інтегральним підходом

№ з/п	Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку
1	Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами ($Z_{\text{Вок}}$)	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	$\text{Вок}/\text{Мoa}$, де Вок - власні оборотні кошти, Мoa - матеріальні оборотні активи
2	Коефіцієнт маневреності власних коштів ($K_{\text{ман}}$)	Відображує мобільність власних джерел коштів	$\text{Вок}/\text{Вк}$, де Вк - обсяг власного капіталу
3	Індекс постійного активу ($K_{\text{п.а.}}$)	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	$\text{Oз}/\text{Вк}$, де Oз - основні засоби та інші необоротні активи
4	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{\text{дп}}$)	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	$\text{Дк}/\text{Вк}$, де Дк - обсяг довгострокового капіталу підприємства
5	Коефіцієнт накопичення зносу ($K_{\text{н.з.}}$)	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	$Z/\text{П}_{\text{б.в.}}$, де Z - нарахована сума зносу, $\text{П}_{\text{б.в.}}$ - первісна балансова вартість основних засобів
6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{\text{рв}}$)	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	$(\text{Oз}+\text{Вз}+\text{Мв}+\text{МШП})/\text{A}$, де Oз - вартість основних засобів; НВ - вартість незавершеного виробництва; ВЗ - вартість виробничих запасів; МШП - вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів
7	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів ($K_{\text{зс}}$)	Відображає залежність підприємства від позикових коштів	$\text{Пк}/\text{Вк}$, де Пк - обсяг позикового капіталу підприємства

Джерело: [17]

Цей підхід цікавий тим, що в процесі його здійснення кожний з показників розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками. Крім того, для загальної оцінки фінансового стану за цим підходом використовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства [17, с. 39]:

$$\Phi_c = \frac{1+2 K_{\text{дн}}^1 + 3_{\text{вок}}^1 + 1/K_{\text{зс}}^1 + K_{\text{рв}}^1 + K_{\text{на}}^1}{1+2 K_{\text{дн}}^0 + 3_{\text{вок}}^0 + 1/K_{\text{зс}}^0 + K_{\text{рв}}^0 + K_{\text{на}}^0} - 1 \quad (2.1)$$

де, $K_{\text{дн}}^1, K_{\text{дн}}^0$ - коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах; $3_{\text{вок}}^1, 3_{\text{вок}}^0$ — коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах; $K_{\text{зс}}^1, K_{\text{зс}}^0$ - коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах; $K_{\text{рв}}^1, K_{\text{рв}}^0$ — коефіцієнт реальної вартості майна; $K_{\text{на}}^1, K_{\text{на}}^0$ — коефіцієнт постійного активу.

Проведемо розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості для ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (табл. 2.8)

Таблиця 2.8. Показників фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» визначеної за інтегральним підходом

№ з/п	Назва показника	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами ($3_{\text{вок}}$)	3,27	4,36	2,96	3,76	4,07
2	Коефіцієнт маневреності власних коштів ($K_{\text{ман}}$)	0,37	0,37	0,40	0,44	0,32
3	Індекс постійного активу ($K_{\text{п.а.}}$)	0,61	0,56	0,58	0,54	0,44
4	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{\text{дп}}$)	0,05	0,02	0,02	0,02	0,02
5	Коефіцієнт накопичення зносу ($K_{\text{н.з.}}$)	0,28	0,28	0,27	0,29	0,34
6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{\text{рв.}}$)	0,67	0,58	0,67	0,60	0,49
7	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів ($K_{\text{зс.}}$)	0,27	0,20	0,15	0,21	0,14
Фінансова стійкість		-	0,22	0,02	-0,09	0,21

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Наведені, в таблиці 2.8 дані засвідчують, що на підприємстві спостерігається поступове поліпшення одних показників та незначне «погіршення» інших. Так, зростає рівень покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами, однак знижується рівень маневреності власних коштів, індекс постійного активу, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, наростає знос, знижується коефіцієнт реальної вартості майна, та співвідношення позикових та власних коштів.

Розрахований за формулою 2.1 рівень фінансової стійкості має такі критерії оцінювання:

— якщо $\Phi_c > 0$, то це свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства;

— якщо $\Phi_c < 0$, то це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства.

Отримані числові значення свідчать, що у 2016-2017 рр. та 2019 р. мало місце зростання рівня фінансової стійкості. Однак у 2018 р. інтегральний показник має від'ємне значення, а це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства, порівняно із 2017 р.

Інтегральний показник є основною перевагою цього підходу, оскільки дозволяє оцінити фінансову стійкість за допомогою інтегрованого показника і своєчасно виявити негативні тенденції з її зміни.

Отже, велика кількість підходів до визначення фінансової стійкості підприємства свідчить про багатогранність цього поняття. Фінансова стійкість — це спроможність підприємства забезпечувати пропорційний розвиток при збереженні достатнього рівня плато- та кредитоспроможності. У зв'язку з цим можна вважати доцільним дослідження, яке ґрунтується на інтегрованому поєднанні двох підходів: з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства, що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості підприємства протягом певного періоду часу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

3.1 Підвищення рівня фінансової стійкості підприємства на основі оптимізації структури капіталу

Для забезпечення фінансової стійкості підприємству недостатньо лише мати на балансі фінансові ресурси. Вони мають бути правильно сформовані та використовуватись відповідно до виду діяльності, яким займається суб'єкт господарювання. Тобто кошти повинні залучатися на строк довший ніж строк їх корисного використання.

Для того, щоб визначити найкраще співвідношення джерел залучення капіталу необхідно перш за все визначити на які цілі (довго- чи короткострокові) він використовуватиметься або до яких статей активу буде приєднуватись до того як принесе прибуток. Після цього залишається ще одна проблема – які кошти для цього краще використати: власні чи позикові. Проте, якщо у підприємства відсутні власні вільні кошти, постає питання, чи доцільно залучати додаткові кошти на платній основі і якщо так, то в якому обсязі.

Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства [49].

Метою управління структурою капіталу є мінімізація витрат на залучення довгострокових джерел фінансування та забезпечення власникам капіталу максимальної ринкової оцінки вкладених ними коштів.

Оптимальну структуру капіталу кількісно визначити неможливо. Однак керівництво ТДВ «Хмельницькзалізобетон» може знайти приблизне її значення, розраховане на підставі факторів впливу та власного практичного досвіду, яке максимально наближає планову структуру до оптимального значення.

Основними завданнями оптимізації структури капіталу є:

- формування структури капіталу, яка забезпечила б розвиток підприємства;
- створення умов, за яких підприємство отримує максимальний прибуток.

Процес оптимізації структури капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» необхідно проводити в такій послідовності: формування цілей розвитку капіталу підприємства; визначення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом; оцінка розробленої структури капіталу.

Ураховуючи ці етапи, підприємство визначає на плановий прогностичний період найбільш прийнятну для себе структуру капіталу [57, с. 260].

В деяких країнах діють нормативи (співвідношення) між власним і позиченими коштами. Так наприклад, в Росії застосовують співвідношення 50/50, в США – 60/40, а в Японії – 30/70.

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена низкою причин:

- співвідношення «власний капітал – залучені ресурси» по-різному впливає на доходність підприємств, тому перед підприємством стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;
- структура фінансових ресурсів впливає на формування політики

щодо розширеного відтворення виробничих фондів як підприємства, так і економіки в цілому;

- в умовах ринкових відносин господарювання та посилення конкуренції вагомим значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів підприємництва, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;

- основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

В Україні більшість підприємств нехтують науковими підходами до оптимізації структури капіталу, що є помилкою, оскільки від співвідношення між власним і позиковим капіталом залежить результат діяльності підприємства та його стан у майбутньому. Тому підприємству потрібно чітко визначити, за рахунок яких фінансових ресурсів буде сформовано його капітал [12, с. 18].

Отже, оптимізація структури капіталу — це важливий етап аналізу капіталу, який полягає у визначенні оптимального співвідношення між власними коштами, які приносять прибуток, і позиковими коштами, які інверсовано у грошовій формі, в обмін на обов'язки їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Оптимальною можна назвати таку структури джерел, що сформована в результаті оптимізації за різними критеріями [50, с. 207].

Можна виділити три найбільш поширені критерії оптимізації структури капіталу, а саме: максимізація рентабельності власного капіталу; мінімізація середньозваженої вартості капіталу; мінімізація рівня фінансових ризиків [79, с 238].

Розглянемо застосування вищезазначених методів на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», при можливих 8 варіантах співвідношення власного і позикового капіталу.

Застосування методу оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації власного капіталу передбачає використання механізму фінансового левериджу. Для цього застосуємо наступну формулу:

$$EФЛ=(1-C) \cdot (K-C) \cdot ЗК/ВК \quad (3.1),$$

де C – ставка податку на прибуток;

K – коефіцієнт валової рентабельності активів,%;

C – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу,%;

$ЗК$ – середня сума залученого капіталу;

$ВК$ – середня сума власного капіталу.

Розглянемо на практиці цей метод за методикою І.О. Бланка [14, с. 215], поданий у табл. 3.1.

При розрахунку використовуються 8 умовних варіантів співвідношення власного і позикового капіталу. За даними таблиці можна визначити, що найбільший коефіцієнт фінансової рентабельності досягається за умови співвідношення власного і позикового капіталу 50%:50%. Отже, застосування механізму фінансового важеля дає змогу визначити оптимальну структуру капіталу, яка забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності.

Розглянемо метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості. Процес оптимізації за допомогою цього методу заснований на попередній оцінці вартості власного та позикового капіталу за різних умов його залучення та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу.

Під час розрахунку було нами запропоновано 8 варіантів співвідношень власного і залученого капіталу. Використовуючи капітал з різних джерел – зменшується середньозважена вартість капіталу [79, с. 78] (табл. 3.2).

Як бачимо з табл. 3.2, мінімальна середньозважена вартість капіталу досягається у випадку співвідношення 80%:20%. Така структура може максимізувати ринкову вартість підприємства.

Таблиця 3.1. Оптимізації структури капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» з використанням механізму фінансового левериджу

№ з/п	Показник	Варіанти							
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	В/П	100/0	80/20	30/70	40/60	50/50	40/60	30/70	20/80
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Власний капітал, тис. грн.	272369,00	272369,00	272369,00	272369,00	272369,00	272369,00	272369,00	272369,00
2.	Обсяг позикового капіталу тис. грн.	0,00	68092,25	116729,57	181579,33	272369,00	408553,50	635527,67	1089476,00
3.	Загальний обсяг капіталу (ряд.1 + ряд.2), тис.грн.	272369,00	340461,25	389098,57	453948,33	544738,00	680922,50	907896,67	1361845,00
4.	Коефіцієнт фінансового важеля	0,00	0,25	0,43	0,67	1,00	1,50	2,33	4,00
5.	Рентабельність активів, %	2,45	2,45	2,45	2,45	2,45	2,45	2,45	2,45
6.	Мінімальна ставка процента за кредит, %	0,00	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25
7.	Мінімальна процентна ставка з урахуванням премії за кредитний ризик, %	0,00	0,00	10,65	10,75	11,25	11,63	11,82	12,25
8.	Прибуток з урахуванням процентів за кредит (ряд.3*ряд.5: 100),тис. грн.	6673,04	8341,30	9532,92	11121,73	13346,08	16682,60	22243,47	33365,20
9.	Сума процентів за кредит (ряд.2*ряд.7: 100),тис. грн.	0,00	0,00	12431,70	19519,78	30641,51	47514,77	75119,37	133460,81
10.	Прибуток без урахування суми процентів за кредит (ряд.8 - ряд.9),тис.грн.	6673,04	8341,30	-2898,78	-8398,04	-17295,43	-30832,17	-52875,90	-100095,61
11.	Ставка податку на прибуток, %	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00
12.	Сума податку на прибуток (ряд.10*ряд.11), тис.грн.	1201,15	1501,43	-521,78	-1511,65	-3113,18	-5549,79	-9517,66	-18017,21
13.	Чистий прибуток (ряд.10 - ряд.12), тис. грн.	5471,89	6839,87	-2377,00	-6886,40	-14182,25	-25282,38	-43358,24	-82078,40
14.	Чиста рентабельність власного капіталу (ряд.13: ряд.1 100), %	2,01	2,51	-0,87	-2,53	-5,21	-9,28	-15,92	-30,14

Примітка. Розраховано автором

Таблиця 3.2. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

№ з/п	Показник	Варіанти							
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1.	Загальна потреба в капіталі	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	Варіанти структури капіталу:	100/0	80/20	30/70	40/60	50/50	40/60	30/70	20/80
2.1	Власний капітал, тис. грн.	292122	292122	292122	292122	292122	292122	292122	292122
2.2	Позиковий капітал, тис. грн.	0	58424,4	87636,6	116848,8	146061	175273,2	204485,4	233697,6
3.	Рівень передбачених дивідендних витрат	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Рівень ставки відсотка за кредит з урах. премії за ризик, %	0	11,5	12,25	13	13,75	14,5	15,25	16
5.	Ставка податку на прибуток, од.	18	18	18	18	18	18	18	18
6.	Податковий коректо, гр.1-гр.5	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
7.	Рівень ставки відсотка за кредит з урах. податкового коректора гр.4*гр.6	0	9,43	10,045	10,66	11,275	11,89	12,505	13,12
8.	Вартість складових частин капіталу:								
8.1	Власної частини гр.2а*гр.3/100, тис грн.	0	0	0	0	0	0	0	0
8.2	Позик част. капіталу гр.2.2*гр.7/100, тис. грн.	0,00	5509,42	8803,10	12456,08	16468,38	20839,98	25570,90	30661,13
9.	Середньозважена вартість капіталу гр.8.1*гр.2.1+гр.8.2*гр.2.2/100, тис. грн.	0,00	3218846,12	7714734,44	14554782,44	24053877,23	36526905,92	52288755,66	71654313,54

Примітка. Розраховано автором

Також розглянемо метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Тепер проведемо коригування одержаного оптимального розподілу капіталу підприємства на власний, позиковий короткостроковий і довгостроковий за допомогою моделі прийняття рішень з урахування трьох підходів (стратегій) до фінансування капіталу підприємства – агресивного, помірною, консервативного.

1. Мета агресивного підходу — мінімізувати всі форми страхових резервів і забезпечити високий рівень ефективності використання фінансових ресурсів безперебійній операційній діяльності підприємства.

2. Помірний (консервативний) підхід спрямований на забезпечення повного задоволення поточних потреб усіх видах оборотних активів і створення страхових резервів на випадок найтипівіших збоїв у ході операційної діяльності підприємства. Цей підхід відображає розумну паритетність у співвідношенні між рівнями ризику та ефективності використання фінансових ресурсів.

3. Консервативний підхід передбачає забезпечення нормального ходу операційної діяльності, створення резервів на випадок непередбачених труднощів у забезпеченні підприємства сировиною і матеріалами, активізації попиту на продукцію. Такий підхід гарантує мінімізацію операційних та фінансових ризиків, але негативно позначається на ефективності використання оборотних активів - їх обігу та рівні рентабельності.

Знайдемо рекомендовані межі для позикового капіталу залежно від стратегії фінансування [76, с. 243]:

1) Агресивна:

$$PK_{кор} = X = 0,33(PK + BK) \quad (2.2);$$

$$PK_{дов} = X = 0,3(PK + BK) \quad (3.3);$$

де PK, BK – оптимальні розміри позикового та власного капіталів.

2) Помірна:

$$PK_{кор} = X = 0,33(PK + BK) \quad (3.4);$$

$$PK_{дов} = X = 0,167(PK + BK) \quad (3.5);$$

3) Консервативна:

$$PK_{кор} = X = 0,167(PK + BK) \quad (3.6);$$

$$PK_{дов} = X = 0,067(PK + BK) \quad (3.7);$$

1) Агресивна:

$$PK_{кор} = 0,33 \cdot 340461,25 = 112352,21 \text{ тис. грн.}$$

$$PK_{дов} = 0,3 \cdot 340461,25 = 102138,38 \text{ тис. грн.};$$

2.) Помірна:

$$PK_{кор} = 0,33 \cdot 340461,25 = 112352,21 \text{ тис. грн.}$$

$$PK_{дов} = 0,167 \cdot 340461,25 = 56857,03 \text{ тис. грн.}$$

3) Консервативна:

$$PK_{кор} = 0,167 \cdot 340461,25 = 56857,03 \text{ тис. грн.}$$

$$PK_{дов} = 0,067 \cdot 340461,25 = 22810,91 \text{ тис. грн.},$$

Елементи цього потоку і вказують на оптимальні з погляду інвестора розміри позикового короткострокового, довгострокового та власного капіталів.

Для подальшого розширення своєї діяльності підприємству необхідно збільшити величину залученого капіталу. Це може бути зроблено за рахунок залучення довгострокових кредитів, або нормалізації обсягів кредиторської заборгованості.

Підприємству слід залучати позикові кошти доти, доки це буде прибутковим (з урахуванням відсоткових виплат) і поки в нього існує така можливість. Прибутковість при цьому визначається як перевищення прибутку до відрахування відсотків і податків над сумою відсоткових платежів. Якщо ця умова виконується, то підприємству вигідно розвиватися за рахунок позикових фінансових ресурсів. В іншому випадку товариство зазнаватиме збитків і залучення додаткових позикових коштів знизить вартість підприємства.

Після досягнення того стану, коли підприємство не може віднайти позикових коштів за прийнятною ціною (що свідчить про перевантаженість підприємства боргами порівняно з величиною власного капіталу), воно має збільшувати суму власного капіталу, яка повинна бути такою, щоб збільшити кредитоспроможність підприємства і тим самим повернути вартість пропонувананих йому позикових коштів на попередній рівень.

3.2 Формування системи моніторингу та попередження банкрутства підприємства

Сучасні динамічні умови економічного розвитку диктують підприємствам досить жорсткі умови господарювання, у зв'язку з чим суб'єкти господарювання вимушені швидко реагувати та пристосовуватись до кардинальних змін зовнішнього середовища з метою збереження своїх конкурентних позицій, проведення подальшої успішної діяльності та одержання прибутку. В протилежному випадку - зростання заборгованості, неплатоспроможність, збитковість результатів діяльності підприємства призводять в кінцевому підсумку до його банкрутства [66].

У сучасних ринкових умовах для нормального існування підприємства необхідне створення такої системи управління, яка чітко реагувала б на часті зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, розвиток і конкурентоспроможність партнерів, створення оптимальних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, своєчасне прийняття управлінських рішень оперативного і стратегічного значення. Саме для запобігання кризовому стану підприємств слід сформувати відповідну і адекватну реальним соціально-економічним процесам систему попередження, прогнозування та подолання банкрутства підприємства, яка породжує здатність промислового виробництва до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз.

Система раннього попередження та реагування (СРПР) - це особлива інформаційна система, яка інформує керівництво про потенційні ризики, які можуть насуватися на підприємство, як із зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Дана система визначає й аналізує інформацію про приховані обставини, настання яких може призвести до виникнення загрози для підприємства чи до втрати потенційних шансів [45].

Благодетельова-Вовк С.Л. [13] пропонує наступне визначення СРПР - це набір взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів, які дозволяють вчасно виявити, локалізувати та усунути проблемні аспекти діяльності підприємства.

Одним із головних завдань системи раннього попередження та реагування є виявлення загрози банкрутства, тобто прогнозування банкрутства та ідентифікація реального стану фінансової стійкості. Оскільки у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» спостерігається хвилеподібна зміна рівня фінансової стійкості вважаємо за доцільне запровадити систему моніторингу та попередження банкрутства.

Доцільність впровадження систему моніторингу та попередження банкрутства у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» полягає у вирішенні за її допомогою таких завдань:

— своєчасної ідентифікації чинників, які сигналізують про той чи інший напрямок розвитку окремих показників, внутрішніх і зовнішніх параметрів діяльності підприємства, зниження рівня фінансової стійкості;

— швидкої ідентифікації фінансової кризи та виявлення причин, що її зумовлюють;

— прийнятті і розробці превентивних та антикризових заходів на підприємстві.

Таким чином, в цілому можна відзначити, що завданнями системи моніторингу та попередження банкрутства у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є: своєчасне виявлення кризи на підприємстві; виявлення можливостей розвитку або додаткових шансів для підприємства, ідентифікації чинників зниження фінансової стійкості; виявлення загрози банкрутства. Однак, погоджуємося з думкою О.О. Терещенка, що першочерговим завданням системи моніторингу та попередження банкрутства є своєчасне виявлення кризи на підприємстві, тобто ситуації безпосередньої чи непрямой загрози його існуванню [65].

Отже, розробка, формування та впровадження у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» системи моніторингу та попередження банкрутства є об'єктивною необхідністю для успішного і стабільного розвитку і функціонування будь-якого підприємства в сучасних умовах розвитку економіки.

За результатами досліджень наукових джерел нами визначені основні складові системи моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон», їх зміст, завдання та призначення (табл. 3.3).

Таблиця 3.3. Характеристика функціональних складових системи моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Складова	Зміст	Завдання	Призначення
1	2	3	4
Діагностика	— система цільового фінансового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку підприємства	— аналіз фінансового стану, безбитковості, матеріальних і фінансових потоків; — оцінка ризику виникнення банкрутства й можливостей його подолання	— відстеження та оцінка ключових сфер діяльності підприємства; — база для впровадження антикризових заходів
Моніторинг	— систематичне та безперервне спостереження за станом об'єкта та його оперативна оцінка	— спостереження за процесами і тенденціями, які протікають в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємств	— своєчасна оцінка потенційних кризових та загрозливих, критичних ситуацій
Прогнозування	— передбачення майбутнього стану внутрішнього і зовнішнього середовища фірми	— формування прогнозу розвитку суб'єкта господарювання шляхом дослідження тенденцій його теперішнього розвитку; — передбачення та оцінювання можливих негативних сценаріїв діяльності підприємства, які можуть призвести до його неплатоспроможності і втрати ліквідності	— обґрунтування кількісних та якісних змін розвитку у майбутньому, а також альтернативних способів досягнення очікуваного стану; — своєчасна розробка контрзаходів, спрямованих на подолання на підприємстві негативних тенденцій
Планування	— процес перетворення цілей підприємства в прогнози та плани; — процес визначення пріоритетів, засобів та методів їх досягнення	— об'єднання структурних підрозділів підприємства загальною метою; — надання усім процесам однаково спрямованість і скоординованість, що дозволяє найбільш повно і ефективно використовувати наявні ресурси, комплексно, якісно і швидко вирішувати різноманітні завдання управління	— чіткий вибір і обґрунтування цілей, кінцевої мети, результатів діяльності підприємства
Контролінг	— система планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством	— виявлення проблем і коректування діяльності організації до того, як ці проблеми переростуть в кризу	— створенні гарантій виконання планів і попередження виникнення кризових ситуацій; — підвищення ефективності санаційних процедур; — попередження банкрутства підприємства
Економічна безпека	— стан сукупних ресурсів і підприємницьких можливостей, за яких гарантуються найбільш ефективно їх використання з метою стабільного функціонування та прогресивного науково-технічного та соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним загрозам (впливам)	— забезпечення фінансової стійкості та незалежності; — досягнення лідерства у технологіях; — забезпечення високого конкурентного статусу; — підвищення ефективності менеджменту; — оптимізація використання потенціалу підприємства; — мінімізація руйнівного впливу зовнішнього середовища; — забезпечення функціонування підприємства у межах правового поля; — захист власної комерційної таємниці	— гарантії стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства та перспектив його розвитку.

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4
Антикри-зове управління	— система управління, яка спрямована на вирішення задач інтенсивного розвитку підприємства завдяки мобілізації та інтенсифікації всіх ресурсів у противагу екстенсивному розвитку	— запобігання та пом'якшення криз на підприємстві; — оздоровлення стану та діяльності господарських суб'єктів; — практичне вирішення проблеми банкрутства	— передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів; — заходи по зниженню негативних наслідків кризи; — використання факторів для подальшого розвитку підприємства
Ризик-менеджмент	— система цілеспрямованих дій для забезпечення успішного функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням факторів ризику на основі аналізу і оцінки їх дієвості та вибору і використання методів нейтралізації їх дій.	— ідентифікація ризиків; — планування заходів щодо зменшення ризиків; — моніторинг ризиків і контроль виконання заходів з їх зменшення; — аналіз ефективності реалізованих заходів та накопичення досвіду	— використання всіх можливих засобів для уникнення або зниження ступеня ризику; — контроль ризикової ситуації, оптимізація або мінімізація можливих втрат; — збереження чи збільшення ступеня ризику, якщо це має сенс
Санація	— комплекс заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи, відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності і	— досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді	— фінансове оздоровлення підприємства; — стабілізація і зміцнення фінансового стану підприємства
Рейнжиніринг	— перебудова (перепроєктування) ділових процесів для досягнення радикального (стрибокподібного) поліпшення діяльності фірми. — система докорінних перетворень в організації	— відмова від застарілих правил і підходів; — початок ділового процесу ніби з «чистого листа»; — нехтування діючими системами, структурами і процедурами; — радикальна зміна способів господарської діяльності; — забезпечення значних змін показників діяльності	— радикальне поновлення отримання результату за рахунок створення нових технологій бізнес-процесів; — використання сучасних інформаційних технологій для досягнення нових ділових цілей
Реорганізація	— повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступником	— зміни в організаційно-структурних взаємозв'язках між підрозділами підприємства на всіх рівнях ієрархії, які відповідають внутрішнім і зовнішнім умовам його функціонування згідно з обраною системою стратегій	— не допустити банкрутства, уникнути процедури ліквідації при банкрутстві чи самоліквідації й продовжити свою діяльність та підвищити фінансову стійкість підприємства як юридичної особи
Реструктуризація	— адаптація до роботи в умовах, які постійно змінюються; — комплекс заходів, спрямованих на «виживання» підприємств в умовах кризи або викликаних потребою реалізації їх нової стратегії	— пристосування структури ресурсів, що використовує підприємство, до нових цін і умов; — зміна параметрів виробництва відповідно до існуючих на ринку вимог	— організаційні зміни на підприємствах, що виражаються в їх поділі на більш дрібні суб'єкти підприємницької діяльності; — зміна цілей підприємства, організаційна перебудова, поділ активів, перегляд ринків та оптимізація ресурсів

Примітка. Запропоновано автором.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можемо визначити, що система моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» - це комплекс систематичних стратегічних напрямів і превентивних заходів щодо попереднього виявлення, визначення, оцінки та завчасного запобігання виникненню кризових ситуацій у поточній діяльності підприємства із застосуванням всіх необхідних контрзаходів з метою недопущення і уникнення його фінансового краху та як наслідку - банкрутства. Така система покликана створити умови для ефективної діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та, в результаті, досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику, шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек та загроз.

На рис. 3.1 представлена розроблена за результатами досліджень [16; 66; 67; 68; 69] система моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон», спрямована на підвищення його фінансової стійкості.

Як бачимо з рис. 3.1, система моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» складається із трьох підсистем, кожна з яких, виходячи з назви має своє функціональне призначення та способи реалізації – це підсистема попередження, запобігання і подолання банкрутства підприємства.

Підсистема попередження банкрутства передбачає застосування комплексу заходів щодо прогнозування та визначення ймовірності банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та своєчасному інформуванні керівництва про потенційні загрози та ризику;

Підсистема запобігання банкрутства передбачає здійснення комплексу заходів, що підвищують рівень фінансової стійкості та платоспроможності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та його шанси на «виживання» в кризових умовах розвитку, а також сприяють недопущенню до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідку до банкрутства [69].

Рисунок 3.1 - Система моніторингу та попередження банкрутства
ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Примітка. Запропоновано автором.

Основним завданням даної підсистеми є фінансова стабілізація діяльності підприємства у динамічних умовах сучасності. Підсистема подолання банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації ТДВ «Хмельницькзалізобетон» мобілізуючи всі наявні сили та ресурси, шляхом послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності [69].

Також на рис. 3.1. нами визначені відповідальні та виконавці, завданням яких буде формування, впровадження та реалізація даної системи у ТДВ «Хмельницькзалізобетон», а також контроль за результатами виконання. Відповідальні підрозділи, як правило, призначає керівництво підприємства, але для кращої і більш продуктивнішої реалізації та впровадження даної системи є комплексний підхід, командна зацікавленість і загальна обізнаність ситуації, що є вкрай важливим для вірної координації подальших дій кожного з відповідальних підрозділів. А також залучення різних фахівців із різних відділів допоможе знайти найбільш раціональне рішення у складних та спірних ситуаціях.

Основними контрзаходами подолання кризи у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є наступні: скорочення витрат, підвищення прибутковості, збільшення грошових надходжень та підвищення продуктивності, кожен з яких виходячи з даних рис.3.1 має власні економічні напрями досягнення намічених цілей.

Крім того, на рис. 3.1, зазначено комплекс превентивних заходів та методик запобігання банкрутству та зниженню фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон»: в першу чергу це систематичний та безперервний моніторинг діяльності підприємства в динаміці змін; постійний порівняльний аналіз та аудит результатів діяльності підприємства за декілька років (рекомендується мінімум за 3-5 років); проведення дискримінантного мультиплікативного аналізу з використання різних методик прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємств; рейтингове оцінювання

діяльності підприємств у галузі за допомогою скорингових моделей для визначення місця в галузі та конкурентоспроможності.

Варто відзначити, що значну роль у ефективності діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та його успішності відіграє кваліфікований менеджмент, що включає вмилу організацію, планування, управління діяльністю підприємства та своєчасний контроль результатів виконання.

Досить часто виживання підприємства у кризових умовах залежить від своєчасного і правильного рішення керівництва, і якщо негативний вплив зовнішніх загроз для діяльності підприємства не завжди можна нейтралізувати, то шляхи виходу підприємства із кризи цілком і повністю покладені на керівництво і залежать від своєчасного реагування, вміння та знання, як запобігти подібним ситуаціям і не допустити банкрутства підприємства [67].

Отже, «хворобу» легше попередити ніж «лікувати», у зв'язку з цим виникає необхідність формування на підприємстві такої системи, яка б забезпечила своєчасну реакцію на появу кризових явищ на підприємстві і запобігала їх появі у майбутньому.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що система моніторингу та попередження банкрутства ТДВ «Хмельницькзалізобетон» покликана створити умови для ефективної діяльності підприємства та, в результаті, досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику, шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек та загроз. Крім того, слід відзначити, що використання запропонованих в параграфі альтернативних стратегічних напрямків вирішення проблеми банкрутства та ефективний і кваліфікований менеджмент (вчасне реагування та гнучкість прийняття рішень) дасть змогу заздалегідь визначити потенційні загрози та допоможе стабілізувати діяльність підприємства в кризових умовах та запобігти зниженню його фінансової стійкості.

ВИСНОВКИ

Таким чином, магістерська робота присвячена вирішенню актуальної проблеми, пов'язаної із забезпеченням фінансової стійкості підприємства. Основні висновки та пропозиції дослідження зводяться до такого:

1. В результаті критичного аналізу наукової літератури встановлено, що фінансова стійкість підприємства – це економічна категорія, що виражає таку систему економічних відносин, при яких підприємство формує платоспроможний попит, здатне при збалансованому залучення кредиту забезпечувати за рахунок власних джерел активне інвестування і приріст оборотних коштів, створювати фінансові резерви, брати участь у формуванні бюджету. На фінансову стійкість підприємства впливає величезне різноманіття різних факторів. Їх можна класифікувати за місцем виникнення на зовнішні і внутрішні, за важливістю результату на основні та другорядні, за структурою на прості і складні, за часом дії на постійні і тимчасові.

2. Аналіз методів оцінки фінансової стійкості дозволив виділити два їх основних типи: класичні і ринкові. В класичних методах здійснюється детальна оцінка статей пасиву балансу на основі визначення коефіцієнтів, частина з яких дублюється. Ринкові методи оцінки розглядають докладно саме майно організації, склад і структуру власного і оборотного капіталу, величину прибутку і достатність її для обслуговування позикових коштів, що дозволяє більш повно оцінювати реальний рівень власних коштів. Однак серед методів діагностики фінансової стійкості нами виділено узагальнюючі відносні показники, які найбільш концентровано виражають суть досліджуваної категорії: маневреність власного капіталу; автономія; забезпеченість власними оборотними засобами; фінансування; покриття інвестицій; капіталізація (плече фінансового важеля).

3. Аналіз складових фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» засвідчив, що за 5 років величина капіталу підприємства зросла у 2,3 рази, у

тому числі власний капітал збільшився у 2,6 рази, довгострокові зобов'язання і забезпечення у 1,06 рази та поточні зобов'язання у 1,4 рази або на 11380 тис. грн. Часка власного капіталу зростає до з 78,88% до 87,34% частка довгострокових зобов'язань і забезпечень скоротилась на 1,94% до 1,67%, аналогічні тенденції спостерігаються і щодо питомої ваги поточних зобов'язань: їх частка скоротилась на 6,52% та складала 10,98% від загальної величини капіталу підприємства

4. Проведено оцінювання фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» із використанням коефіцієнтного та агрегатного підходів. Основою коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства стало обчислення та аналіз низки фінансових коефіцієнтів. В цілому проведені розрахунки засвідчують стійкий фінансовий стан підприємства та достатній рівень забезпеченості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» власними фінансовими ресурсами. Другий підхід – інтегральний дав змогу представити інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості. Отримані числові значення свідчать, що у 2016-2017 рр. та 2019 р. мало місце зростання рівня фінансової стійкості. Однак у 2018 р. інтегральний показник має від'ємне значення, а це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства, порівняно із 2017 р.

5. Доведено, що оптимізація структури капіталу є однією з центральних проблем фінансового менеджменту, яка полягає у визначенні такого співвідношення власних і позикових коштів, за яких досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Зростання величини капіталу обернено пропорційне до його середньозваженої вартості. Розраховано оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом для ТДВ «Хмельницькзалізобетон», при якому власний капітал має становити 50%, та залучений – 50%. При одержанні і дослідженні економічної інформації, на основі показників критеріїв оптимізації структури капіталу, можна більш ефективно управляти капіталом підприємства. За іншим підходом розрахунки засвідчили найбільш оптимальний обсяг середньозваженої вартості капіталу при співвідношенні 20% - позиковий і 80% - власний.

6.3 метою попередження зниження рівня фінансової стійкості підприємства запропоновано впровадити у ТДВ «Хмельницькзалізобетон» систему моніторингу та попередження банкрутства, яка покликана створити умови для ефективної діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек та загроз. Запропонована система міститиме три базові підсистеми: попередження, подолання та запобігання банкрутству. Підсистема попередження банкрутства передбачає застосування комплексу заходів щодо прогнозування та визначення ймовірності банкрутства та своєчасного інформуванні керівництва про потенційні загрози та ризики; підсистема запобігання банкрутства передбачає здійснення комплексу заходів, що підвищують рівень фінансової стійкості та платоспроможності та його шанси на «виживання» в кризових умовах розвитку, а також сприяють недопущенню до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідку до банкрутства; підсистема подолання банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації підприємства мобілізуючи всі наявні сили та ресурси, шляхом послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

Отже опрацьовані в роботі теоретичні положення та практичні пропозиції можуть використовуватись в практиці функціонування сучасних підприємств з метою стабілізації фінансового стану та збереження фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалкин Л. И., Абрамов С. Б., Аветисян Е. М. и др. Политическая экономия: словарь; под ред. М. И. Волкова (отв. ред.) и др. М.: Политиздат, 1983. 527 с.
2. Абрютин М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия. Учебно-практическое пособие. М.: «Дело и сервис», 1998., 225 с.
3. Александрян М. Сутність фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на неї. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Priority Directions of Science and Technology Development» 24-26 января 2021 года, г. Киев, Украина. С. 1344-1350.
4. Артеменко В.Г., Беллендир М. В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. 2-е изд. перераб. и доп. М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2012. 365 с.
5. Базилінська О. Я. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. *Проблеми економіки*. 2019. № 1. С. 89-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2019_1_12
6. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015 р.: Форма №2. Хмельницький, 2015. 2 с.
7. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2016 р.: Форма №2. Хмельницький, 2016. 2 с.
8. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2017 р.: Форма №2. Хмельницький, 2017. 2 с.
9. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2018 р.: Форма №2. Хмельницький, 2018. 2 с.
10. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2019 р.: Форма №2. Хмельницький, 2019. 2 с.
11. Батрак О. В. Фінансова стійкість як об'єкт діагностики швейних підприємств у системі антикризового управління. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 241-245.

12. Бичкова Н.В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. №. 1 (48). С. 16-23.
13. Благодетелева-Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посібник. К.: Ніка-Центр, 2006. 248 с.
14. Бланк И.А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2000. 512 с.
15. Бочаров В.В. Финансовый менеджмент. Питер, 2007. 328 с.
16. Войнаренко М. Управління економічною безпекою підприємств на основі відхилень від порогових показників. *Економіст*. 2008. №12. С. 60-64.
17. Выборова Е. Н. Диагностика финансовой устойчивости рынков хозяйствования. *Аудитор*. 2016. № 12. С. 37-39.
18. Гареева Ю. Ф. Развитие методики анализа финансовой устойчивости предприятия. URL: <https://www.scienceforum.ru/2017/2223/28562>.
19. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
20. Дем'яненко М.Я., Лузан Ю.Я., Саблук П.Т., Скупий В.М. Фінансовий словник-довідник; за ред.. М.Я Дем'яненко. К.: ІАЕ УААН, 2003. 555 с.
21. Ефимова О.А. Финансовый анализ. М.: Издательство «Бухгалтерский учет», 2002. 182 с.
22. Жукевич С. М. Фінансова стійкість підприємства в контексті сталого розвитку України. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 4. С. 75-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2018_4_8
23. Жукова С. Б. Анализ методов оценки финансовой устойчивости предприятия. *Сборник статей победителей III Международной научно-практической конференции*: в 2 ч. 2017. № 1. С. 66.
24. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 від 31.03.1999 р. № 87 URL: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». 1999-2011.

25. Заїчко І. В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 10(2). С. 651-656. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_10\(2\)__64](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_10(2)__64)
26. Звіт із праці ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за січень-грудень 2015 р. : Форма №1-ПВ. Хмельницький, 2015. 2 с.
27. Звіт із праці ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за січень-грудень 2016 р. : Форма №1-ПВ. Хмельницький, 2016. 2 с.
28. Звіт із праці ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за січень-грудень 2017 р. : Форма №1-ПВ. Хмельницький, 2017. 2 с.
29. Звіт із праці ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за січень-грудень 2018 р. : Форма №1-ПВ. Хмельницький, 2018. 2 с.
30. Звіт із праці ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за січень-грудень 2019 р. : Форма №1-ПВ. Хмельницький, 2019. 2 с.
31. Звіт про виробництво промислової продукції (товарів, послуг) за видами ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2017 р.: Форма №1-П. Хмельницький, 2017. 4 с.
32. Звіт про виробництво промислової продукції (товарів, послуг) за видами ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2016 р.: Форма №1-П. Хмельницький, 2016. 4 с.
33. Звіт про виробництво промислової продукції (товарів, послуг) за видами ТОВ НВФ «Адвісмаш» за 2015 р.: Форма №1-П. Хмельницький, 2015. 4 с.
34. Звіт про виробництво промислової продукції (товарів, послуг) за видами ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2018 р.: Форма №1-П. Хмельницький, 2018. 4 с.
35. Звіт про виробництво промислової продукції (товарів, послуг) за видами ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2019 р.: Форма №1-П. Хмельницький, 2019. 4 с.
36. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2017 р. : Форма №2. Хмельницький, 2017. 2 с.
37. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2016 р. : Форма №2. Хмельницький, 2016. 2 с.

38. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015 р. : Форма №2. Хмельницький, 2015. 2 с.
39. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2018 р. : Форма №2. Хмельницький, 2018. 2 с.
40. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2019 р. : Форма №2. Хмельницький, 2019. 2 с.
41. Золотаренко В.О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства. *Управління розвитком*. 2018. № 1 (98). С. 147–150.
42. Катан Л. І. Фінансова стійкість – запорука сталого розвитку сільськогосподарського підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 5. С. 82-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_5_18
43. Киш Л. М. Фінансова стійкість компанії в сучасних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36(2). С. 75-79. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_36\(2\)__16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_36(2)__16)
44. Ковалев В.А. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2003, 320 с.
45. Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посібник. К.: Кондор, 2007. 272 с.
46. Костирко Л. А. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у категоріях економіко-вартісного тяжіння показників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 21. С. 28-33.
47. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 2. С. 61-63.
48. Кучеренко К. В. Фінансова стійкість як чинник та індикатор економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 7(2). С. 44-46.
49. Мартянов О. І., Макух Т.О. Оптимізація фінансових ресурсів підприємств України в умовах глобальної фінансової кризи URL: http://esteticamente.ru/portal/soc_gum/sru/2019_1/index.htm

50. Порохня В.М., Кухарева Л.В. Оптимізація вартісної структури капіталу підприємства. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2016. №1. С 206-214.
51. Примітки до річної фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2017 р.: Форма №5. Хмельницький, 2017. 10 с.
52. Примітки до річної фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2016 р.: Форма №5. Хмельницький, 2016. 10 с.
53. Примітки до річної фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015 р.: Форма №5. Хмельницький, 2015. 10 с.
54. Примітки до річної фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2019 р.: Форма №5. Хмельницький, 2019. 10 с.
55. Примітки до річної фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2018 р.: Форма №5. Хмельницький, 2018. 10 с.
56. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
57. Прушківська Е. В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві. *Вісник. Запоріжжя*, 2018. №3 (7). С. 256-262.
58. П'ятницька Г. Т. Фінансова стійкість як базис для визначення стратегічного вектору інноваційного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 7-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_4_3
59. Рачинський О. В. Дефініція наукових поглядів щодо поняття "фінансова стійкість підприємства". *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 226-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_2_43
60. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. М.: Новое знание, 2002. 283 с.
61. Савченко М. В. Фінансова стійкість як передумова розвитку міжнародного бізнесу. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 96-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_10_15

62. Сахарова И. В. Нормативная модель рейтинговой оценки устойчивости предприятий. Теория и практика эффективного функционирования российских предприятий. М.: ЦЭМИ РАН, 2019. 192 с.
63. Семенова Е. В. Методики оценки финансовой устойчивости компаний: достоинства и недостатки. *Журнал «Великолукская государственная сельскохозяйственная академия»*. 2017. № 2. С. 56.
64. Статут Товариства з обмеженою відповідальністю «Хмельницькзалізобетон»: затверджено рішенням Зборів засновників від 31.05.2017 р. , протокол №9. Хмельницький, 2017. 12 с.
65. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с
66. Троц І.В. Статистичний огляд банкрутства українських підприємств: національний і регіональний аспект. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць*. 2014. Вип. 3 (54). Одеський національний економічний університет. С. 170-178.
67. Троц І.В. Стратегічні напрями вирішення проблеми банкрутства на підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2011. №6. Т. 1. С. 36-40
68. Троц І.В. Управління ризиками на підприємстві та шляхи їх нейтралізації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2013. №2. Т.1. С. 46-51.
69. Троц І.В. Шляхи подолання банкрутства підприємства. *Актуальні питання економічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 8-9 червня 2012 р.)*. Одеса: Центр економічних досліджень та розвитку, 2012. С. 81-83.
70. Туктарова Л.Р. Стратегия обеспечения хозяйственной устойчивости предприятия: организационно-экономический аспект. Саратовское издательство Саратовского университета, 2007. с.160.
71. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

72. Чинахова С. Е. Показатели оценки и диагностики финансовой устойчивости. *Молодой ученый*. 2017. № 14. С. 475-479. URL: <https://moluch.ru/archive/148/41710/>
73. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. М.: Инфра-М, 2003. 287 с.
74. Шеремет А.Д., Сайфулин Р. С., Негашев Е. Ф. Методика финансового анализа предприятия. М. : Инфра-М, 2003. 310 с.
75. Шеремета В.В. Управление инвестициями. Т. 1. М.: Выс. шк., 1998. 340 с.
76. Шмигонь Н.М. Оптимізація структури капіталу підприємства. *Держава та регіони. Економіка і підприємництво*. 2003. №4. С 238-243.
77. Шушкова Ю. В. Фінансова стійкість підприємства у контексті антикризового управління. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 3(1). С. 32-36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_3\(1\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_3(1)__10)
78. Экономика предприятий: учебное пособие для вузов; под ред. Сергеева В.Н. М.: Финансы и статистика, 2003. 230 с.
79. Юхименко П., Загурський О., Могилко В. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних реалій. *Банківська справа*. 2010. №2-3. С.78-85.

Додаток А

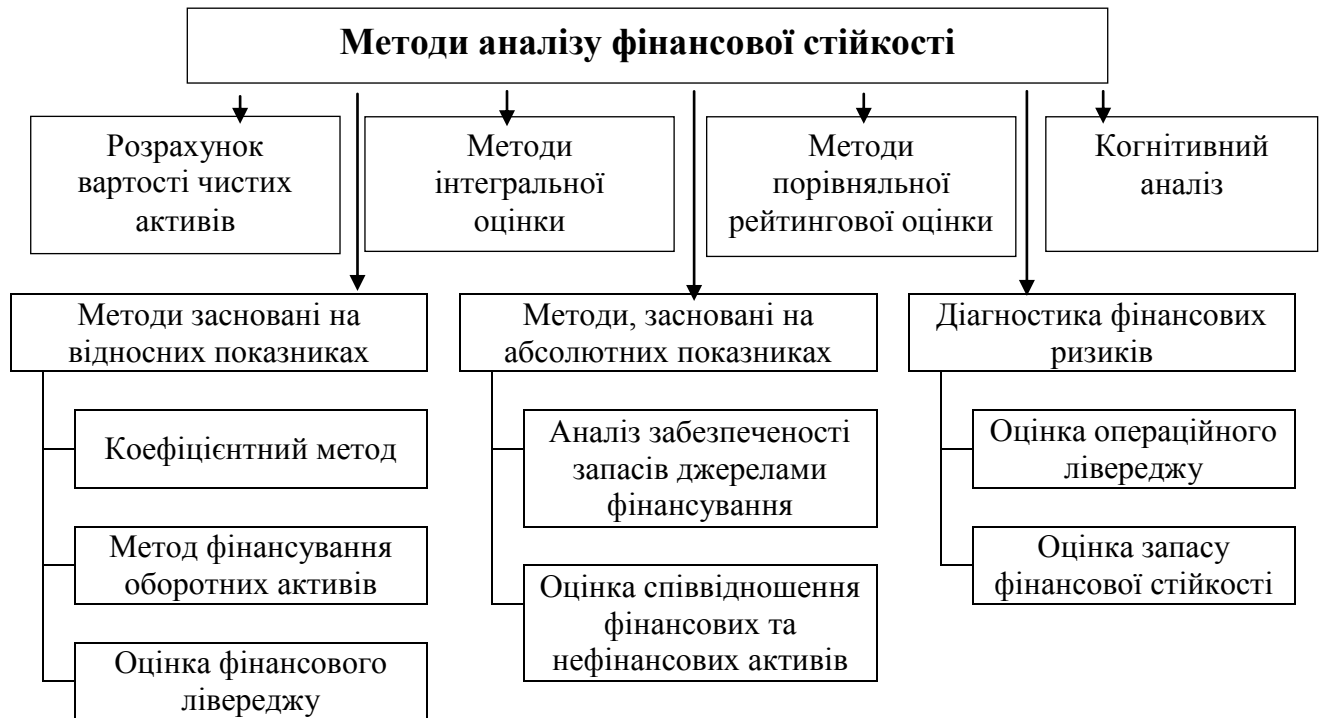

Рисунок А.1 – Методи аналізу фінансової стійкості підприємства

Джерело: [63]

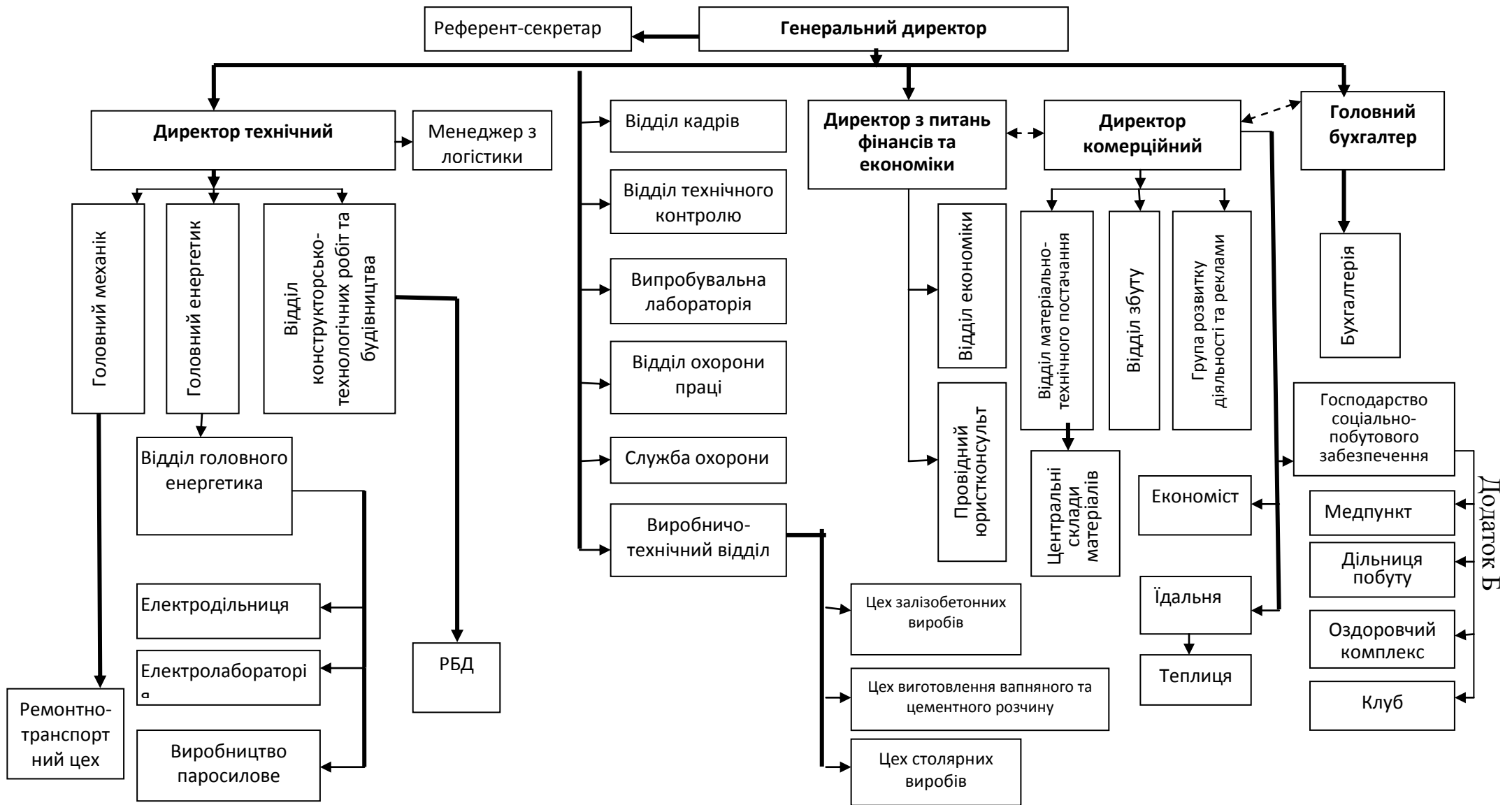

Рисунок А.1 - Організаційна структура ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Примітка. Складено автором на основі даних ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Таблиця Б.1. Динаміка основних показників діяльності підприємства за 2015-2019 рр.

№ з/п	Назва показників	Одиниці виміру	Роки					Темп росту 2019 р. до 2015 р., %
			2015	2016	2017	2018	2019	
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг	тис. грн.	301808,00	382951,00	442586,00	514001,00	638863,00	211,68
2.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	232706,00	293395,00	352971,00	413723,00	499150,00	214,50
3.	Валовий прибуток	тис. грн.	69102,00	89556,00	89615,00	100278,00	139713,00	202,18
4.	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	38061,00	47695,00	43118,00	40038,00	58420,00	153,49
5.	Сукупні витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн./грн.	0,87	0,88	0,90	0,92	0,91	103,97
6.	Рентабельність/збитковість – продажу	%	16,36	16,26	12,22	9,68	11,7	71,56
	– витрат	%	14,43	14,23	10,79	8,45	10,06	69,74
7.	Чисельність працюючих –працівників	осіб	456	485	484	472	498	109,21
	–робітників	осіб	398	416	414	409	421	105,78
8.	Виробіток: – 1 працівника	тис.грн./особу	661,86	789,59	914,43	1088,99	1282,86	193,83
	– 1 робітника	тис.грн./особу	758,31	920,56	1069,05	1256,73	1517,49	200,11
9.	Фонд заробітної плати,	тис. грн.	39422,00	50145,00	58114,00	84171,00	100480,00	254,88
10.	Середньомісячна ЗП одного працівника	грн.	7204,31	8615,98	10005,85	14860,70	16813,92	233,39
11.	Вартість основних виробничих фондів	тис. грн.	90699,50	109846,50	140631,00	169850,00	186446,50	205,57
12.	Фондовіддача	грн./грн.	3,33	3,49	3,15	3,03	3,43	102,97

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [6-10; 26-40; 51-55]

Таблиця Б.2. Зміна обсягу та структури виробництва основних видів продукції (послуг) за 2015-2019 рр.

Назва продукції (послуг)	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019р. від 2015р. (+, -), тис. грн.	Відхилення в структурі 2019 р до 2015р., %
	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн..	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Виробництво залізобетонних конструкцій	86769,8	28,75	121472,06	31,72	143043,8	32,32	188072,97	36,59	229735,13	35,96	142965,3	7,21
Виробництво цементного розчину	84264,8	27,92	102324,51	26,72	112770,91	25,48	164428,92	31,99	190892,26	29,88	106627,5	1,96
Виготовлення дерев'яних виробів	52665,5	17,45	74981,81	19,58	65989,57	14,91	90155,78	17,54	117678,56	18,42	65013,1	0,97
Виробництво тротуарної плитки та бруківки	28188,9	9,34	32818,9	8,57	50233,51	11,35	47956,29	9,33	54047,81	8,46	25858,9	-0,88
Інші види продукції, послуг	49919,0	16,54	51353,73	13,41	70548,21	15,94	23387,05	4,55	46509,23	7,28	-3409,8	-9,26
Всього реалізована продукція (послуги)	301808,0	100,00	382951	100	442586	100	514001	100	638863,0	100,0	337055,0	0,00

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [31-35]

Таблиця Б.3. Динаміка формування прибутку і фінансових результатів діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2015-2019 роки

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення, тис. грн., +/-
		2015	2016	2017	2018	2019	
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг)	301808,00	382951,00	442586,00	514001,00	638863,00	337055,00
2.	Собівартість реалізованої продукції	232706,00	293395,00	352971,00	413723,00	499150,00	266444,00
3.	Валовий прибуток (збиток)	69102,00	89556,00	89615,00	100278,00	139713,00	70611,00
4.	Інші операційні доходи	7351	6867	12588	14167	29600	22249,00
5.	Адміністративні витрати	13480	13600	17689	22741	25769	12289,00
6.	Витрати на збут	8231	10846	15907	23981	35939	27708,00
7.	Інші операційні витрати	7557,00	12440,00	14754,00	18443,00	34302,00	26745,00
8.	Фінансовий результат від операційної діяльності:						
	прибуток (+), збиток (-)	47185,00	59537,00	53843,00	49280,00	73303,00	26118,00
9.	Дохід від участі в капіталі						
10.	Інші фінансові доходи						
11.	Інші доходи	438	44	95	296	163	-275,00
12.	Фінансові витрати	894	523,00	410	4,00	921	27,00
13.	Втрати від участі в капіталі						
14.	Інші витрати	448	761	734	299	764	316,00
15.	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	46281,00	58297,00	52794,00	49273,00	71781,00	25500,00
16.	Витрати з податку на прибуток	8220	10602	9676	9235	13361	5141,00
17.	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування						
18.	Чистий фінансовий результат: прибуток (+), збиток (-)	38061,00	47695,00	43118,00	40038,00	58420,00	20359,00

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» [36-40]

Виконав студент
2 курсу магістратури
спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та
страхування
денної форми навчання
« ____ » лютого 2021 р.

Підпис

М.В. Александрян
Ініціали, прізвище

Науковий керівник
доцент кафедри
к.е.н.
« ____ » лютого 2021 р.

Підпис

Т.А. Самарічева
Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:
завідувач кафедри
д.е.н., професор
« ____ » лютого 2021 р.

Підпис

В.П. Синчак
Ініціали, прізвище